Petrogradi Teataja

Kuues aastakäik.
Ilmub kolm korda nädalas, teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal.
Hinnata kaasanded: 1) jutulisa iga numbriga 2) ilukirjandust. lisa laupäewiti, 3) õigusteadline ajakiri „Õigus", 4) kalender, 5) seinakalender ja 6) raudtee sõiduplaan.
Kontor on awatud äripäew. k. 10—5 p., pühapäewadel ja kroonupühadel kella 12—2 päewal.
Adressi muutmine — 10 kop. ja endine aadress kui ka selle number üles anda.
Kuulutuste hinnad:
Ees esimesel küljel 40 kop.; wiimasel küljel 20 kop. rida.
Talitus ja kontor:
Петроградъ, Офицерская ул. № 5.
Telefon nr. 463-24.

Tellimise hind postiga: 12 kuu peal 4 rbl. — kop.; 11 „ „ 3 „ 75 „; 10 „ „ 3 „ 40 „; 9 kuu peale 3 rbl. 15 kop.; 8 „ „ 2 „ 80 „; 7 „ „ 2 „ 45 „; 6 kuu peale 2 rbl. 10 kop.; 5 „ „ 1 „ 80 „; 4 „ „ 1 „ 45 „; 3 kuu peale 1 rbl. 10 kop.; 2 „ „ — „ 75 „; 1 „ „ — „ 40 „. Wäljamaale 6 rbl. a.
Ükskik Nr hind 4 k.

Sõda.

Mustal merel lahing olnud: Saksa-Türgi ristleja „Goeben" wigastatud. Itaalia kawatseb Tripolises wälja astuda. Sakslased jälle ühe ristleja kaotanud. Meie wäed töötawad türklaste wastu hea eduga. Sakslaste suured kaotused Dixmuideni ja Oise ning Aisne juures. Wene-Saksa-Austria wäerinnal suur lahing käimas.

Wägede kõrge ülemjuhataja staabi teadaandmine.

Petrogradis, 6. now. Weikseli jõe pahemal kaldal **laieneb sõjaline tegewus** wiimastel päewadel frondi kahes piirkonnas, nimelt: **Weikseli ja Warti jõgede wahel ja Tshenstohow—Krakau liinil. Wõitlust peetakse suure jõupingutusega** ja nad kannawad peaasjalikult wastastikust iseloomu.

Ida-Preisimaal tungiwad meie wäed tugewaste kindlustatud waenlase seisukohtade peale. Hommikupool Angerburki on Saksa kaitsewallide ees kolm rida traat-tõkkeidasid, werkraamid ja püst-traatwõrgud. Teisel werstal Angerburgist hommiku pool ja **Buwelno ning Tirklo järwede wahelisel maal wõtsime meie waenlaselt ühe osa seisukohtasid ära, misjuures neudes wõitlustes 19 suurtükki, 6 kuulipildujat, helgiwiskaja ja mitu sada sõjawangi meie kätte langesid.**

Ühtupoolses Galitsias kestab meie wägede pealetungimine edasi.

Mere kindralstaabi teadaandmine.

Petrogradis, 6. now. 5. nowembri keskpäewal, kui Mustamere laewastiku lahingulaewade diwisjon Anatolia rannalt ristlemast tagasi tulemas oli ja Sewastopolile lähenes, märgati 25 miili Hersonesi majakast eemal Türgi laewawäesalka, mis ristlejatest „Goeben" ja „Breslau" koos seisis. Meie laewastik seadis end kohe lahingu walmis, nii et waenlane paremale poole jäi, ja algas 40 kabeltowi kaugusest wõitlust. Esimene kogupauk 12-tolli-istest suurtükkidest lipulaewa „Eustafi" pealt trehwas „Goebeni" pihta ja tõhkes selle äärel, waenlase laewa peal tulekahju sünnitades. „Eustafi" järele awasid ka teised laewad tule, millel hea tagajärg oli, kuna „Goebeni" peal mitu plahwatust näha oli. „Goebeni" pealt algas laskmine hilja: nähtawaste ei lootnud waenlane meie laewastikuga kokku puutuda. Sakslased andsid oma raske suurtükkidest kogululd, seal juures admirali laewa pihta trehwata püüdes. Lahing kestis 14 minutit, mille järele „Goeben" ruttu ümber pööras ja oma kiirust tarwitades, uduse ära kadus. „Breslau" lahingust osa ei wõtnud ja hoidis end horisondil kõrwal.

Wähemaid wigastusi sai „Eustafi", kuna ta aga laewameeskonnast kaotas: surnutena leitnant Eugeni Mjasgowski, midshipmann Nikolai Eiler, Nikolai Semjenow, Sergei Grigorenko ja 29 alamwäelist. Haawata said midshipmann Nikolai Gnilosõrow ja 24 alamwäelist, nendest 19 raskeste.

Kaukasia wägede staabilt.

Petrogradis, 6. now. Wägede kokkupõrkamised Taga-Tiharohimaal kestwad edasi. **Oltõi-tshai orus purusk löödud Türgi wäekolonne pillati Bara poole.** Erserumi pool olid lahingud terwel frondil. Seal rosteerbawad sõjalist tegewust korratud ja põhjata teed. Teistes wäejagudes tähtsamaid kokkupõrkamisi ei olnud.

Wäljamaalaste seisukord Türgimaal.

Sewastopolis, 5. now. Siin on teateid saadud sellest hirmsast seisukorrast, millesse liduriikide alamad, kellel korda ei läinud kodumaale minna, Türgimaal on rõhutud. Need on neitud on türklaste poolt wangimajadesse heidetud, kus neid nälgimisega piinatakse ja neile igasuguseid ennekuulmata tõtwarusi tehakse. Kaisrahwad, neind- ja ka ohwatsed nimelsiped on armeenia soldatite kätte heidetud. Palju teisteriikide alamaid on ära tapetud ja sõjakohtute otsuste põhjal üles poodud. Seda werewad telegrafkasse sellega, nagu oleks wäljamaalased Türgimaal nimetamiseõöd teinud. Waranduse, selle hulgas ka raha ja pesu, on ära wõetud.

Türgimaa ja Bulgaria.

Bukaresti kaudu teatatakse Konstantinopolist, et Noor-Türgi ajaleht „Jeune Turc" meelitades ja manitsedes Bulgariale nõu annab terwet Makedoniat ära wõtta, nii et Europa selle kui sündinud sakriga peab rehkendama. Bulgaria leidwat Türgimaa poolt sigtast toetust, sest mõlemaid riikisid siduda huwide ühtlus ja õige sõprus...

Ka „haige mees" arwab enaal jõudu olewat teisi toetada! Ise aga said karkudega!

Italia sõjalised ettewalmistused Tripolis.

Baselis, 4. now. Italia walitsus teeb suurel mõõdul sõjalisi ettewalmistusi. Selleks annawad põhjust odawalt äratawad tuukujatud ainsille fanaatiliste laewamiseli muhamedlaste seas Italia ajumaadel. Siia saadeti Aeritreist Tripolisesse kaks bataljoni sõjawäge. Aeritrea garnisoni asemele määrati Italia soldatid. Peit päewil oodatakse uue suurearwulise wäe saatmist Tripolisesse.

Paawsti nõuandmine.

Baselis, 5. now. Kuna paawsti ettepanek sõdiwatele riikidele, et need rahu teeksid, ilma tagajärjeta jäi, on paawst nüüd kõigile katoliku kirikutele uue märgulkirja saatnud, milles ta nõusmist awaldab, et Italia erapooletust peaks.

Italia saadikute tähtis nõupidamine.

Roomas, 4. now. Teatatakse, et Italia saadikud Prantsusmaal, Wienis, Londonis, Berliinis, Petrogradis ja Bukarestis lähemal ajal Rooma kokku sõidawad, et üheskoos poliitiliste sündmuste üle läbi rääkida. Prantsuse ja Wieni saadikute sõidust kõneldakse kui sündinud asjast, teiste tulekut peetakse ka kõigiti wõimalikuks.

Kõik see käib armata, et Italia mõnesuguse otsustawa sammu eel seisab, sest enam, et Italia erapooletuks jäämist, kõigiti walitsuse teadaandmisteist hoolimata, küsitawaks peetakse.

Triesti rahwa seisukoht sõja küsimuses.

Wenetsiast teatatakse: Wiiest Austria-Ungari sõjawäe kaotuste kohta awaldatud nimekirjast on näha, et trentinlastest kaslt, kuit üleüldse 30,000 meest sõjawäkke wõeti, õige palju mehi on langenud, nimelt 8,240 meest surnutena ja 12,325 haawatutena.

Sealtsamast teatatakse, et Triestist ja Trentinist läheb palju Italia asuwad elitajaid wälja, kes Austria-Ungari sõjawäe ridadesse mitte sõdima ei taha minna. Selle tõenduseks tähendatakse järgmise fakti peale: Kui kirjuteri wälja kuulutati, et Galitsiasse tegewasesse tuleb minna, kutsus üks shandarmiohwitser oma käsualused, keda üle 50 mehe oli, enese juurde ja põgenes ühes nendega Italiasse, kus sõjariistad maha pani.

Kaukasia sõjawäe staabilt.

Petrogradis, 5. now. 4. nowembril märgati Türgi wägede suurendamist Batumi oblasti piiril, kus mitu kokkupõrkamist ette tuli. Oltatshai orus tungis meie kolonne türklastele kallale ja pillas nad laiali. Erserumi poole wiiwatel teedel oli wastastikune laskmine, misjuures meie wahisalk waenlase tagasi tõrjus. 2. nowembril wõtsid meie wäed wõitluses Dutahi, Eifrati oru teede tähtsa sõlme ära. Teistes wäesalkades on seisukord muutuseta.

Türklased Dutahi juures puruks löödud.

Urmias, 5. now. 1. nowembril lõi meie ratsawäe salk Türgi wäenja Dutahi juures puruks. Türklased, kes üle 200 mehe surnutena kaotasid, põgenesid ära.

Türgimaa kardab Italia wäljaastumist.

Bukarestis, 5. now. Konstantinoopolist teatatakse, et türklased sellepärast suures ärewuses on, et beduiinid Afrikas Italia ajumaade kallale tunginud, ja kardawad nüüd konflikti Italiaga. Talaatbei kõneles selle asja pärast Italia saadikuga Konstantinoopolis, niisama ka Saksa saadikuga, misjuures wiimane teatas, tema olewat Berlinist ettekirjutuse saanud ühes Türgi walitsusega radikaleid määrusi selle kohta wälja töötada, kuidas beduiinlaste iseseiswatele wäljaastumistele, mis Italia wastu on sihitud, lõpu teha.

Wähemaste kardab ka Saksamaa Italia tegeliku wäljaastumist Türgimaa wastu. Scheihülislam awaldab Italia muhamedlastele uue areldatise, milles teatatakse, et püha sõda nende ülesõhud ei ole mitte sugugi itaallaste wastu sihitud.

Tripolitaniasse saadeti sõjalid emissarid, kellele ülesandeks on tehtud kohalikku muhamedlasi rahustamiseks manitseda. Noortürklaste häälekandja „Tanin" kirjutab: „Türgi walitsus on oma rahuarmastust ja sõprust juba sellega üles näidanud, et ta Italia poolt temale Tripolitaanias tehtud ülekohtud ära unustas, ja sellepärast wõib Italia Türgi sõpruse ja lojaalsuse peale täieste kindel olla".

Prantsuse ametlik teadaandmine

Petrogradis, 7. now. Pariisis on 6. now. kell 11 õht. järgmine ametlik teadaandmine awaldatud:

Läinud päewa jooksul walitses täieline waikus, ega tulnud midagi tähtsamat ette.

Ametlikus teadaandmises lükatakse sakslaste teated ümber, nagu oleks nendel korda läinud prantslaste suurt kallaletungimist Sireey piirkonnas tagasi lüüa. Teispoolest wõtsid prantslased seal maakaulamise ette, mis waenlast sundis oma wägede seisukohta awalikuks tegema.

Eila laskis Saksa aeroplan Prantsuse wägede seisukohal, Reimsi lähedal end alla. Ratsawäe maakuulajate salk wõttis kaks Saksa ohwitserlendurit wangi. Aeroplan on terwe.

Raudteeühenduse katkestamine.

Athenas, 6. now. Türklased purustasid raudtee Smürna ja Kasjanga wahel ära. Konstantinoopolis kawatsetakse raudteeliikumist Konstantinoopoli ja Dedeagatshi wahel seisma panna.

Swen Hedin'i wäljaastumise wastu.

Rootsi, Norra ja Taani ajalehed kõnelewad ikka weel Swen Hedini wiimasest wäljaastumisest wäga hukkamõistwalt. Hukkamõistmine on nii kindel ja üheneeline, et ka Rootsi wanameelses ajakirjanduses mitte ühtegi healt Hedini kaitseks kuuldawale ei tulnud. Nagu teada, mängib Hedin sõjawalt Saksamaaga ja soowitab, et Rootsimaa ennast sõjasse segaks.

Inglise wägede edusammud.

Nagu nüüd selgunud, on Inglise wäed Besuinis hästi wõitnud ... Nad ajanud paksuwas wõitluses waenlase transheidest wälja, saanud mitu raskeid haubitsat ja wõtnud suure arwu sõjawangisid.

Saksa trauleri hukkasaamine.

Kopenhagenist teatatakse, et Lõuna-„Langelandi" ligidal suur Saksa trauler miini otsa sattunud ja lõhkedes põhja wajunud.

Prantsuse-Saksa sõjawäljal.

Pariisis, 5. now. 4. nowembril olid niisama nagu eelmiselgi päewal rasked suurtükiwäewõitlused ja mõned üksikud pealetungimised mis waenlase sõjawägi ette wõttis. Kõik need pealetungimised löödi tagasi. — Terwel frondil Põhja merest kuni Lys'i jõeni oli kaunis tugew pommitamine, mis iseäranis Niiuporti juures wäga ägedaks muutus, niisama ka hommiku ja lõuna pool Ypres'i.

Dixhoode ligikonnas wõtsid sua-wid hiilgawas tikuwõitluses metsa ära, mille kättesaamise pärast kolm päewa wõitlust peeti. Ypres'ist lõuna pool tegi waenlase jalawägi katset peale tungida, mis tagasi löödi. Inglise wägi hoidis ka oma frondi alles. Arras'est kuni Oiseni ei juhtunud midagi uut. Kraone ringkonnas oli meie suurtükiwäel mitu edukat kokkupuutumist waenlase batareidega.

Tuleandmine Reimsi peale kestis edasi, kuna Reimsi ja Argonnede wahel midagi uut ei sündinud. St. Mihieli ringkonnas hoidsime meie, sakslaste wastu-pealetungimist hoolimata, Chauvoncourt'e õhtupoolse osa oma käes. Ettewõtsid kaotasid landwehri bataljon, kes edasi tahtis minna, need aga tagasi löödi, poole ola oma meestest.

Pariisis, 6. now. Ametlikult teatatakse: Päewases tegewuses walgendas waenlane tuleandmist suurtükkidest iseäranis mere ja Lys'i wahel, tema jalawägi ei wõtnud aga kallaletungimist ette. Traisillewali ringkonnas, **Oise ja Aisne jõgede wahel, lõppesid wõitlused meie suure wõiduga.** Meie wõtsime selle küla juba mõni päew tagasi oma kätte. Kolmandal päewal püüdsid aga sakslased seda kohta uuesti tagasi wõtta: nad said meie kaitsewallide esimese liini oma kätte ja jõudsid kuni küla keskkohani, kus aga meie Alzirii wäed wahwalt wastu hakkasid ja waenlase tagasi lõid; sellejuures wõeti temalt terwe eesnemalt õraantud kõik tagasi. **Waenlase kaotused olid õige tõsised.** Argonnedes jäime oma seisukohtadele. Mujal frondil ei olnud midagi wäljapaistwat.

Pariisis, 6. now. Ametlikult teatatakse: Möödaläinud päewa iseäraldusteks oli äge, peaaegu, wahetpidamata wältaw tuleandmine suurtükkidest meie põhjapoolsel frondil. St. Mihieli ringkonnas purustasid sakslased Chamoakoire õhtupoolse osa ära. Mujal tähtsat ei olnud.

Sakslaste suured kaotused Dixmuideni äratwõtmisel.

Londonis, 5. now. Amsterdami lehe „Telegraphi" kirjasaatja teatab Sluisist: **Sakslastele said Dixmuideni äratwõtmisel rängad kaotused osaks. Soldatid teatawad, et ühest sõjawäeosast, mis 3000 meest suur oli, ainult 100 meest tagasi tulid.** Siia olid suured plahwatused kuulda.

Teatatakse, et **Inglise lendur Seebrugges wabriku, kus weealuseid paatisid ehitati, puruks laskis.**

Liidulased andsid merelt Brugg kanali peal olewa wabriku peale, kus sõjamaterjali walmistati, tuld. Wisatud pomm **hävitas Saksa sõjawärongi ära,** misjuures palju sakslasi surma sai.

Saksa ristleja „Leipzigi" tegewus.

Saksa ristleja „Leipzig", mis Lõuna-Ameerika wetes läikusid tegi, trehwas Inglise aurulaewa „Wain-Branch'iga" kokku ja laskis selle põhja.

Sõjariistade äratwõtmine Saksa ristleja „Berlini" pealt ja ristleja „Suur Kurwürsti" hukkasaamine.

Kopenhagenis, 5. now. Christianiast teatatakse kiirtelegrammiga: „Saksa ristleja Berlini" madrused on erariidesse pandud ja saadetakse sadamakomendandi käsul Götheburgi ja Sasnitsi kaudu Saksamaale. Ristleja kassa, laewadokumendid, käsukirjad ja teised paberid wiiseeriti kinni ning anti sõjaministeeriumi arhiwi.

Ristleja „Berlin" on teine nendest sõjalaewadest, kes Islandi kallastele tahtsid minna, et Arlandi okeanis rööwtegewust toime panna, nad wõeti aga Inglise kiireloid laewade poolt kinni, kes Shotimaa kallastel asusid. Nagu nüüd selgunud, tarwitasid ristlejad nim. ristlejad erapooletute riikide lippusid kihendawalt kurjaste ja kui Inglise soomustatud ristlejad nendele liginesid, siis näitasid nad Norra lippu ja muutsid selsaamal ajal oma sõidusihti, et inglaste eest pettlikult ära põgeneda. Kuid „Emdeni" tegewusi tundes ei jäänud inglased pealiskandiusega rahule, waid sõitsid ristlejatele ligemale ja tundsid sakslased ära. Wastu panna saatis ainult teine ristleja — **„Suur Kurwürst", mis Inglise laewade tule piirkonda sattus ja pommisid pihta sai.** Oma suurt sõidukiirust kasulikult tarwitada püüdes **tahtis ristleja põgeneda,** nimelt erapooletutesse Norra wetesse ajuda, **tema peal läks aga inglaste pommitamise tagajärjel tulekahju lahti ja ta wajus enne kaldale jõudmist põhja.**

„Berlin" sai ära põgeneda, mille pealt aga „Trondheimis" sõjariistad maha wõeti. Ristleja kapten seletas Norra wõimul[e]... tema ülekandeks olnud Bõrgeni juures N... kirjas keiser Wilhelmi isiklikku warandust kaitsta ja et Norramaal mitte õigust ei ole laewa pealt sõjariistu maha lasta wõtta. Kuid inglased walwasid juba kaugelt wäljatulemist ja sadamaülem pani „Berlini" komandrile ette kas merelahingut wastu wõtta ehk wiibimata sõjariistad ära anda. Pärast nõukuulmist Berlinist laskis kapten sadamaametnikud laewale tulla.

Islandi saare kallale tungimise plaan läks niiwiisi nurja. Ajakirjandus awaldab oma meelepaha, tähendades, et sakslased katset teewad Põhjamaa riiki sõdima ajatelada.

Austria-Serbia sõjawäljal.

Petrogradis, 6. now. 3. — 4. nowembril taganesid Serbia kaitsesalgad Waljewo — Dbnitsa liinil, Waljewod koguni puhtaks teges. Waenlane tahtis meie liikumist takistada, kuid kõik need katsed aeti nurja, kuna iseäranis suurtükitule sellest kaasa mõjus ja waenlase kolonnid laiali pillatud said. Iseäranis said suurtükitule läbi kannatada waenlase wäesalgad, kes Tzagewats — Konatitsa — Leskowatsi liinil tegewad olid. Mujal wäerinna ojades midagi ... ei sündinud.

Petrograd.

Luhtaläinud saatkond. Kohalik Wene leht „Petrogr. Kurjer" teab tähendada, et Balti maa majoratmõisate omanikkude saatkond niisama luhta läinud, nagu hobuste warjamise eest süüdimõistetud parunite Dellingshauseni ja Hoyningen-Huene suguselaste saatkond.

Parunitele on mõista antud, et walitsus, olgugi parunite wasta läilaste poolt tõstetud kahtlustusi lojaalsuse puuduses mitte tähele pannes, seda sugugi ükskõikselt pealt waadata ei wõi, kui mõned Balti parunite sugulased esiajad waenuliste riikide sõjawägedes meie wastu sõdiwad. Sarnaseid juhtumisi on 48 teada, kuna aga Balti majoratmõisate omanikkude suguwõsast küll ainult 4 meest meile waenulikkude riikide sõjawägedes teenistuses seisawad. Teistel juhtumistel on Saksa ohwitserid nendest Balti suguwõsadest pärit, kes Wenemaaga igasuguse ühenduse lõpetanud ja palegi enam-wähem kodanliste ja demokraatliste perekondade hulka kuuluwad.

Saatkonna liikmete käest on ka selle kohta seletust nõutud, et mitmetes Walga ja Wõnnu maakondade mõisates maad Saksa kolonistidele on müüdud. Et sarnast maamüümist just mõisnikkude krediitasutuste kaudu on toimetatud, siis wõetakse nende asutuste käest sarnane õigus ära.

Saatkonna ülesandeks oli neid määrusi, mis raha- ja sisemiste asja ministeeriumi poolt majoratmõisate kohta wälja töötatud, pehmendada katsuda. Kuid nüüd on aga parunitel ka see plaan nurja läinud, nii et kõik majoratmõisad, mille omanikke ... sugukonna liikmed Saksa sõjawäes teeniwad ... õigused ja eesõigused, kui majoratmõisad ... kotawad.

Wiinamüügi keelu kohta. Nagu teada, tegi linnaomawalitsus otsuseks ülemale poole palwet awaldada, et wiinamüük pealinnas terwe sõjakestwuse ajal täieste ära keelataks. Selle palwe peale sodati, et 3. nowembril ka sellekohane keeld wälja kuulutatakse. Kuid see jäi tulemata, kuna wiinamarjawiinadega kauplemine restoranides ja wiinakauplustes edasi kestab. Linna omawalitsuses wolitseb praegu sarnane arwamine, et kui wiinamüügi keeldu lähematel päewadel ei tule, siis seda enam niipea oodata ei ole. Petrogradi restoranide ja wiinakaupluste pidajad teewad kõik selleks, et wiinamüügi keeld tulemata jääks. Nagu kuulda, on nad 2. nowembril koosolekut pidanud ja nii otsuseks teinud kõigi abinõudega püüda seda kätte saada, et wähemalt kergemate wiinamarjawiinadega kauplemine edasi wõiks kesta. Koosolekul on isegi märgukiri kokku seatud, mida linnawolinikkude seas laiali laotada tahetakse ja paluda, et linnawolikogu oma otsuse wiinamüügi keelu kohta läbi waataks.

Kinematograf & Skating-Rink. Teater „Miniatür". Laup. 8. ja pühap. 9. now. 1914.
Sõda! Wäljapaistew ja tore eeskawa! Sesoni tõmbenumber! Parem sesoni pilt!
Must lint sakslaste metsikustest
Miniatür! Wõtsin einet. Wodewille ka laga.

„ILLUSION" Telefon 127. Täna 8. ja homme 9 nowembril Suurepäraline enneolematu eeskawa!
Ajakohane! Põrutawad kaltenid praeguse suure sõja kaledustest. Ajakohane!
Keisri ja Isamaa eest, ehk inimesed on kõik wennad.
Tragilised silmapilgud wiimastest sündmustest Wene-Saksa piiril. See pilt näitab meile, kuda kõik suure Wenemaa rahwad endid isamaa kaitsmiseks on ühendanud.
Möödaläinud päewade paistus. Wäga draama 4 jaos. | Katkestatud melodie. Huwitaw draama. | Krimmi kabusewõe polk. Waatepilt, ja palju teisi pilta.

БЮРО-★ВЕГА.
Asutatud 1881. a.
Insener R. J. Runeberg
Petrograd, Wasleinaja № 9-21.
Adr. telegram. jaoks: „Runeberg—Petrograd".

Tehnika- ja ehitusekontor ning ladu
SÕJAST hoolimata on meie Petrogradi ladus igal ajal saadawal:
Kõige uuema süsteemilised kahekordsed lanaldikamise sueranmid.
Igasuguseid uuema ehitusega tööpingid puu- ja kivitööstamiseks.
Ühekordsed liikuwad lanaldikamise sueranmid, wiimane tüüp:
„Desk" (awandus 18 t.) Rbl. 1.130.—
„Dalai" („ 20 „) „ 1.370.—
„Dainy" („ 24 „) „ 1.800.—
„Dolorosa" („ 28 „) „ 2.100.—
Aurumasinad ja katlad.
Lokomobiilid ja peksumasinad.
Äkked „Hanomag" ja „Wast".
Nahwta-mootorid.
Weeturbiinid.
Kiwilõhkujad.
Betonipõõrised.
Tööriistamasinad jne.
Naami- ja rataslaud parimast Noorti Chroomkrerasest.

Meie suwitusrandade tõstmise küsimus.

Soome leht „Uusi Suometar" juhib Soomemaa weerawitsemise paikade juhatuste tähelepanekut selle peale, et nad tulewal suwel palju rohkem haigeid ootaksid, kui endistel aastatel. Soome leht arwab päris õigusega, et tulewal aastal Wenemaalt wist küll enam Austriasse ja Saksamaale terwisewetele ei minda. Wenemaal aga praegu weel wäga wähe häid terwisekosutamise paikasid leidub, kus nii suurel arwul wõimalik oleks wannisid wõtta, nagu seda harilikult wäljamaa terwiseweetel käijate kogu tarwitab, nii et selle tagajärjel Wenemaalt wististe õige suurel arwul Soome suwituskohtadesse terwist parandama tullakse. Soome leht tähendab ka selle peale, et wiimasel ajal Soomemaale terwiseweele isegi Inglismaalt olla hakatud tulema, nii et tulewal suwel ka sealt Soome suwituskohad wõiksid rohkemal arwul wõeraid oodata, sest ka inglased jääda wististe suurel arwul Austria ja Saksamaa terwiseweetest eemale.

Soome leht on õigel ajal tähelepanemist Balti mere ranna supelusekohtade peale pööranud, sest praegu on Wene mõjuwates ringkondades õige tõsiselt terwise kosutamise kohtade paremale järjele tõstmise küsimus päewakorrale wõetud; sel sihil asutati eri-selts, keda õige mõjuwad ringkonnad toetawad; sel seltsil on ülesandeks abinõusid leida, kudas Wenemaal terwise kosutamise kohtasid paremale järjele tõsta; tööd tehtakse nii suure õhinaga, et juba tulewal kuul tahetakse pealinnas selle küsimuse arutamiseks eri kongressi ära pidada. Moskwa rahameestel on suur aktsia-selts kawatsemisel, mille abil nad tahawad suuri uuendusi terwise parandamise kohtade paremale järjele tõstmiseks läbi wiia. Niisama kuuldub, et ka wäiksemaid osaühisusi üksikute sanatoriumide asutamiseks kawatsetakse elule kutsuda.

Sellest liikumisest ei peaks ka meie randade elanikud eemale jääma, on ju kindel, et suur ja lai Wenemaa iga aasta wõib kümned ja isegi sajad tuhanded suwitajaid meie randadele saata, kui siin wähegi ajakohaseid uuendusi püütakse läbi wiia — ja selle tagajärjel wõiksid just meie kehwade randade elanikud igal suwel elu-ülewalpidamist teenida. Senini ei ole meil suwitajate ligitõmbamiseks küll midagi ära tehtud, isegi meie suwituslinnad on wõrdlemisi wähe sel sihil korda saatnud, ehk küll mõni linn, nagu näituseks Pärnu wõiks oma jõu poolest palju rohkem ära teha. Pärnu supelasutus ehitati aastate eest, nii ütelda, hea õnne peale, sest linn ei olnud supelusepaigana siis weel tuttaw; nüüd on see supelusasutus kitsas ja ajanõuetest maha jäänud; linn oleks aga wõhe peal palju rohkem suwituskohana wõitnud, kui linnapea mitte nii wäga lähedalt „Waldhofi" wabrikut oma huwide piirkonda ei oleks mahutanud. Taheti kahte wõimatut asja ühendada: haisewat ja welt rikkuwat wabrikut ja puhta õhuga suwituslinna — ja tagajärg oli, et linn palju kaotas. Nüüd peaks Pärnus pööripäew olema, nimelt tuleks seal linnawolikogul kõik teha, et just nüüd laialt Sise-Wenemaal oma linna, kui suwituskoha peale tähelepanemist juhtida. Ja mitte ainult Pärnu linnawalitsuses, waid ka Kuresaares ja Haapsalus peaks nüüd suuremad kawatsused ette wõetama: need linnad peaksid suuremad summad raha pärast sõja lõppu selleks muretsema, et suurema ja laiema kawa järele suwituspaikadeks muutuda. Niisuguste uuenduste tagajärjel wõiksid need linnad tulewikus weel õitsewale järjele tõusta, sest paljud neist miljonitest rubladest, mis nüüd Wenemaalt wäljamaale wiidi, jääwad edaspidi Wenemaa suwituskohtadesse, kui need ennast aga wähegi aja nõuete kohaselt kohendaksid.

Meie suwituslinnade omawalitsused ja seltskondlised jõud peaksid nüüd kohe pealinnas töötawa seltsiga («Всероссійское общество для развитія и усовершенствованія русскихъ лечебныхъ мѣстностей»; бюро общества при Главномъ управленіи Землеустройства и Земледѣлія. Петроградъ, Морская ул.) ühendusesse astuma, kokkutulewast kongressist osa wõtma, ja juba aegsaste ennast tulewa suwe rohkearwuliste wõeraste wastuwõtmiseks ette walmistama, muidugi ennast laialt tutwustades.

Meil leidub randades weel palju kohtasid, mis suwitamiseks ja terwise kosutamiseks wäga sündsad, kuid kuhu nüüd keegi ei julge minna, sest et seal kõige wähematki mõnusust leida ei ole. Niisuguste kohtade uurimine, nende wäärtuse hindamine, kohalikkudele elanikkudele algatuse juhatamine ja jõudude korraldamine peaks küll meie arstidel ja nende seltsidel ülesandeks olema. Eesti arstideselts wõiks wististe tulewikus just kodumaa randade uurimise oma ülesannete sekka wõtta ja selleks kindla kawa järele tööd tegema hakata. Nii mõnigi meie laialipillatud arstidest wõiks kodumaal tegewust leida, kui meie randades korraldatud suwituskohad terwisekosutajaid tuhandete kaupa oma poole ahwatleksid.

Meil ei tunta sel sihil weel suugugi jõudude koondamist ühistegewuse kujul, kuna mujal ilmas mitte ainult kapitalistlised jõud ennast selle eesmärgil ei ühenda, waid ka ühistegewuse abil nii mõndagi terwiseparandamise alal püütakse korda saata. Italia ühistegelased on wäikeste jõudude koondamise abil mõnusaid wõerastemajad, sanatoriumid ehitanud, suwe telgilinnad elule kutsunud jne. Nii mõnigi meie waikne rand wõiks suwel rahuarmastajaid suwitajaid oma poole meelitada, kui seal kõige algelisemad suwitamise eelnõudmised täidetud oleksid, ja see ei nõuaks sagedaste kuigi suuri kulusid, ei käiks ka kohalikkude elanikkude jõust üle, kuid wiimastel puudub ergutus ja asjatundmine.

Suurem osa meie kodumaa rannast pakub ühel ehk teisel kujul midagi külgetõmbawat, igal pool leiduksid oma wäiksed iseäraldused, mida kasulikult tarwitada wõiks, kuid mis senini surnult kapitalina meie käes tarwitamata on seisnud. Meie randadel on kehwad põllumaad, kuid meie rannad wõiksid siiski anjoste suurele hulgale inimestele tööd ja teenistust anda, kui meie oskaksime oma randade ilu ja terwist kosutawat loodust ajakohaselt ära tarwitada. Suur Euroopa toob ka siin uued wäärtused. Nii on paras aeg ka meil oma randade peale rohkem tähelepanekut pöörda, ja kõige pealt tuleb nüüd nõuda, et meie suwituslinnad teistele eeskujuks uute algatuste peale asuksid.

Lõpuks weel üks tähendus. On tuttaw, kudas poolakad omale mitmel pool suwitamise seltkohad rahwuslises mõttes elule kutsusid, kus igal suwel nende juhtiwad jõud, terwist kosutades ja puhates, üksteisega kokku puutusid, ja sellest uut ergutust koju kaasa wiisid. Laialipillatud poolakad wõisid nii rahulikult oma wahel sidemeid sõlmida. Ka meie haritud jõud walguwad iga ilmakaare poole laiali. Kas ei oleks ka meil aeg selle peale mõtlema hakata, et kusagil waikses kodumaa rannas meie rahwuslikud, kes muidu üksteisega kokku ei puutu, wõiksid suwel mõnegi nädala oma wahel kokku saada. Kui meil kusagil niisugusele suwituspaigale kindlal sihil alus pannakse, siis wõiks küll loota, et niisugune suwituskoht, kui ta õigeste rajatud, just wäljaspool kodumaad elawate kaaswendade poolt elawat osawõtmist leiaks, ja et seal, nii ütelda, rahuwiiru suitsetades, ka kõiksuguste sõdijate woolude poolehoidjad wõiksid mõne nädala kasulikult wiibida.

P. S. Pärast seda kui eelpoolsed read juba laotud olid, puutusid weel järgmised teated Wene lehtedest silma:

Ülewal nimetatud seltsi poolt saadetakse mõned liikmed Wenemaa terwisekosutamise paikasid uurima ja selle üle teateid koguma, kui palju haawatuid wõiks kuhugile terwist kosutama saata. Kõige pealt uuritakse R i i a r a n d, pealinna ümbrus, Staraja Russa, Kaukasus ja Krimm läbi.

Seltsi koosolekul tõendati, et Wenemaalt wiimase kümne aasta jooksul Saksamaale „terwisekosutamise maksu" mitte wähem ei ole tasutud, kui 4 miljardi (4 tuhat miljoni) rubla. Et nii kohutawat suurt rahasummat tulewikus osaltki oma riiki jätta, selleks maksab küll nüüd jõudu koondada.

Moskwas kawatsetakse eelpool nimetatud seltsi osakonda awada. Esialgne koosolek peeti Moskwa linnapealiku juhatusel ära. Moskwas on palju silmapaistwaid seltskonna tegelasi ajutawa osakonna liikmeks astuda lubanud.

Wene teadusemeeste arwamised Saksamaa majanduslise seisukorra üle.

Juba omal ajal seletasid riigiwolikogu liige Shingarew ja prof. Tugan-Baranowsky pealinna Wene lehes „Retsch'is", et Saksamaa majandusliste edu rutulise kokkulangemise lootused niipea täide ei lähe. Et aga warsti esimesed kitsikuse tundemärgid ilmsile tulewad, seda oli ette nähtud. Nüüd wõib uuemate sõnumite järele, mis Wenemaale erapooletute riikide läbi tulewad, juba lühikest pilti sellest lähenewast kitsikusest saada. Õpetlaste arwamised selles asjas lähewad aga wäga lahku: ühed nagu pr. Bogolepow, pr. Woblõi, ajakirjanik Leites jne. ootawad rutulist otsa ja sellega ka sõja lõppu, teised jälle, nagu pr. Bilimowitsch ja pr. Migulin hoiatawad liiga warase rõõmu eest.

Mis Saksamaa tööstusesse puutub, siis pidi sel muidugi warsti tooremateriali puudust tulla kannatada. Nii mõnigi tegi juba wiiki wäljaarwamisi. Saksamaa weab aastas nii ja nii palju tooreid materjali sisse. Nüüd on see wõimata; tõendab: tööstus läheb hukka. Aga teiselt poolt wastati, et 1) Saksamaa ka wäga palju tooreid materjali wälja wedas ja 2), et Saksamaal nii kui nii kõik tööwõimulised mehed sõjawäe on wõetud. Mis seal siis weel tööstuse ja kaubanduse seisukorrast rääkida?

Palju huwitawam on Saksa riigi rahaasjanduse olukord ja rahwale toidumoona muretsemise küsimus; nimelt nende küsimuste najal wõime otsustada, kas waenlane weel kaua wastu paneb wõi on tema rammu juba rängemas? Püssid ja suurtükid pole weel suutnud tema jõudu murda ja kui ta rängemas on, siis on selleks teisugused tegurid mõjunud. Juba üle kolme kuu wältab sõda ja alles nüüd on ühel liidulasel — see on Wenemaa — korda läinud oma sõjawägedega jälle Saksamaa pinnale astuda. Senini kaitses ennast Saksamaa wõeral pinnal. Nüüd peab ta aga oma kodu pinnal wõitlust wastu wõtma.

Rahaasjanduses oli Saksamaal esite äparduse. 4. augusti (u. kt.) seaduse järele andis riigipäew kantslerile õiguse 5 miljardi laenu teha. Esite kawatseti pikaajalist sisemist laenu teha. Nimelt 1 miljard marka (460 miljoni rubla); kurs 95 saja eest. Aga sellest pikaajalisest laenust ei saanud midagi, kuigi see summa kaunis suur on. Teiseks katsuti wäljamaal, nimelt Ameerikas, laenu sobitada, aga ka nendest läbirääkimistest ei saanud asja. Ka teised sõdijad pooled ei saanud pikaajaliste laenudega toime, peale Wenemaa, kes 1. oktobri kõigekõrgema ukasi järele pikaajalise 5% laenu 500 miljoni rubla peale wälja andis. Kurs 94 saja eest (tellijatele ja 92 nendele, kes kohe maksawad. 49 aastase kustutamisega. Sarnase laenu wäljaandmine sõja ajal on ainult Wenemaa hiilgawa sõjalise seisukorra pärast wõimalik.

Saksamaale jäi niiwiisi laenusaamiseks ainult tema sisemine rahaturg üle. Ühe miljardi marka oma sisemise rahaturu seisukorra kindlustamiseks olid saksalased siiski wäljamaalt sisse toonud; nad olid sõja alguses oma riigipaberisi suurel mõõdul Ameerikasse wedanud ja neid seal wäga odawalt müünud. Kõigi sellepärast läks Saksamaa lühikeseajaliste (5 aast.) laenude juurde üle ja kattis nendest oma esimesed sõjakulud. Nende laenude realiseerimine sai iseäralise korralduse läbi kergendatud. Nimelt oli walitsus terwe rea nõndanimetatud „sõjalaenukassasid" (Kriegsdarlehnkassen) asutanud. Kassadel on õigus oma tunnistusi (wäärtpaberi) wälja anda. Need tunnistused aga käiwad riigis rahapaberi õigustega. Kassade eesmärk on laenu saamist sõja ajal rahwale kergendada. Aga nad kergendasid ka lühikeseajaliste riigilaenupaberite hinna wäljamaksmist. Nii näeme, et rahaasjanduses meie waenlasel asjad korras on. Peab aga meeles pidama, et kuigi Saksamaa niiwiisi sunnitud ei olnud liig palju riigipanga paberirahasid wälja andma, siiski täidawad sõjakassade tunnistused sedasama otstarbet. Ja Saksamaa on paberirahaga üle ujutatud, mille kurs juba tubliste langenud on.*) nagu Inglise lehed seda tõendada teawad.

Teisiti näitab asi leiwaküsimusega olewat. Nagu teada, ei kaswata Saksamaa niiwõrd wilja, kui ta tarwitab. Üks jagu weetakse wäljamaalt sisse. Wäga algupäraliselt waatab selle küsimuse peale prof. Bogolepow. See õpetlane seletab oma pikas kirjas „Torg. Prom. Gas." (№ 177), et Saksamaa nüüd ainult suurte raskustega wäljamaalt toidumoona juurde wedada wõib. Sellest järeldab pr. Bogolepow, et Saksamaal warsti näljahäda on. Unustatud on ainult wälja arwata, kui palju toidumoona Saksamaa ise aastas kaswatab. Prof. Bilimowitsch „Now. Ekon." № 34 seletab 1913. a. statistika aruandeid silmas pidades, et Saksamaal toidu tagawara ligistikku 11 kuu peale jätkub. Nimelt rukist on 1913. a. 0,7 milj. tonni rohkem wälja kui sisse weetud. Selle wastu nisu 2 miljoni tonni rohkem sisse weetud. Kartuli tagawara kaswab järjeste. Mis aga loomatoidusse puutub, siis jätkub seda pr. Bilimowitschi arwamise järele ainult 9 kuuks ja siis algab puudus — esite looma- ja pärast inimeste toidus. Asjalikumalt seletab ajakirjanik Leites, arwude peale põhjendades, mis ta Kopenhagenis korjanud, et olukord Saksamaal suugugi hiilgaw ei ole. Esiteks olla tänawune wiljasaak mõnes riigijaos wähem kui endistel aastatel olnud. Näituseks Preisimaal. Seale wiljasaagi wõrdlusarwustik näitab järgmist: Nisu: 1912. a. — 2.448 t., 1913. a. — 2.769 t., 1914. a. ainult 2.182 tonni; rukis: 1912. a. — 8.793 t., 1913. a. — 9.267 t., 1914. a. ainult 8.101 tonni jne. Sellest näeme aga, et wahe mitte nii suur ei ole. Pealegi seletab prof. Migulin selle wastu, et tänawune wiljasaak Saksamaal üleüldse wäga hea olnud! Leites arwab, et Preisimaa wiljasaak ka tubliste sel ajal kannatanud, kui Wene wägi Ida-Preisimaal wiibis. Jääb üks küsimus: kas wõib Saksamaa toidumoona erapooletute riikide kaudu sisse wedada? Prof. Woblõi**) näitab, et see juba sellepärast wõimata on, et Wenemaalt wilja wäljawedu wõimata on. Wenemaalt aga weeti Õhtu-Euroopa riikidesse ilma Saksamaata ligi 177 milj. puuda. Seda wiis Inglismaa, Hollandi, Prantsusmaa, Taanimaa jne. Wenemaalt ei saa. Argentiniast ja Ameerika Ühisriikidest weeti aastas Saksamaale ainult 61 milj. puuda. Need 61 milj. puuda lähewad nüüd Inglismaale, Hollandisse jne. Ja seda on ka wähe. Wõimata oleks, et Argentinia ja Ameerika Ühisriigid weel midagi Saksamaale wedada suudaksid. Pealegi oleks see hädaohtlik. Arusaadaw on, et Inglismaadki näljahäda oleks hirmutanud, kui mitte Wene walitsus wiimasel ajal sinna wilja wäljawedu poleks korraldanud.

Sellest selgub, et Saksamaa õiete ainult oma leiwaga läbi ajama peab. Siin on kohane ühe iseäraliku arwamise peale näidata, mis meie seltskonnas liigub — Saksamaa olla, nagu räägitakse, aastate kaupa omale wilja tagawara korjanud. — Need kuulujutud põhjenewad omal alusel. Kes mõne aasta eest Saksa ajalehti luges, see teab, et neil plaan oli suuri wiljaaitasid ehitada, ja sinna toidumoona tagawara korjata. Aga õnneks jäi see kawatsus ainult kawatsuseks. Kartus, nagu oleks seda siiski tehtud, on asjata: sarnasid ettewõtteid ei saa keegi riik nüüdsel ajal kottis täide saata ja sellest oleks kohe kuulda olnud. Ka ei ole harukorralisel arwul kunagi wilja Saksamaale sisse weetud.

Nii lähewad õpetlaste arwamised Saksamaa toiduküsimuse kohta wäga lahku. Kui meie aga tõelist seisukorda silmas peame, siis näeme järgmist. Esiteks on toiduainete hinnad wäga kerkinud (see oleneb aga muidugi ka kaupmeeste ja mõisnikkude ahnusest). Kartulite hind on kohati 100—150% kerkinud. See mõjub waesemate rahwakihtide peale äritawalt. Mõned kogukonnad on juba suuremal mõõdul kartulid tagawaraks ostnud ja nimelt kõrgendatud hinna eest: 5 marka tsetwerik (enne 2, 75—2, 8 m.). Niisamuti kerkisid ka teiste toiduainete hinnad: nisu 200 marka (enne sõda) kuni 270 m. tonnist, rukis 180—240 marga peale jne. Meie näeme, et ajalehtede sõnumitel, mis ülikõrgetest hindadest ja peatsest näljahädast rääkisid, wäga palju liialdusi küljes oli. Ilmaaegu on ennast luuletustega petta, sest seda kibedam on pettumus!

Wäga huwitawad on kõige wiimased määrused, mis Saksa walitsus, erapooletute riikide ajalehtede järele, wälja andis. Esiteks määrati, et igas nisuleiwas 10% rukkijahu hulgas oleks, ja ka rukkileiwas teatud protsent kartulijahu (Kartoffelbrod). Hiljuti, 4. nowembril (22. okt.), anti sunduslised määrused wälja, kus toiduainete hindade ülemmäär kindlaks määratud. Iga linna kohta on toiduainetele iselaguline hind määratud. Ainult kartulite hinnad ei saanud ära määratud. Sellega taheti toidukraamide hindade tõstmisele piiri panna. Aga asjatundjad näitawad, et piirid õige kõrgelt tõmmatud on, sest praegu pole tõsised toidukraami hinnad kusagilgi nii kõrged kui Saksamaal sunduslistes määrustes ette nähtud. Tähendab: Saksamaa mõisnikud, kellel „Bundesratis" suur mõju on, ka siin nagu alati oma kasu silmas pidanud ja maximal-hinnad nii määranud, et tubliste teenida wõiksid!

Kõike seda kokku wõttes wõime ütelda, et Saksamaa igatahes 9—10 kuud sõdida wõib, ilma et nälga sureks. Nii wõiks sõda kuni mai- ehk juunikuuni kesta. Kui meie wapral sõjawäel, kes sakslasi nii osawaste Weikseli kaldalt kuni Saksa piirini tagasi wiskas, mitte warem korda ei lähe Saksamaa enese pinnal neile otsustawat hoopi anda. Nagu wähestest telegrammidest, mis ajalehtedesse sattuwad, näha on esimesed kokkupõrkamised Saksamaa pinnal juba algamud. Otsustawaid teateid saame wahest käesolewal nädalal. Läheb see korda ja on Saksamaa juba kord oma pinnal löödud, siis astuwad ka Italia, Rumenia, Taanimaa ja Hollandi Saksamaa ja Austria wastu üles ja siis wõib olla, lõpeks sõda ehk juba jaanuarikuus. K. T.

*) Tähendab: 1 mark paberiraha maksab wähem kui üks mark kuldraha.

**) Hob. Jt. nr. 40.

Kudas Prantsusmaal wiletsuse wastu wõideldakse.

Et kulturamaal wiletsuse wastu wõitlemist mitte erahategewuse hooleks ei jäeta, waid riik ja omawalitsus seda enese kohuseks peawad, see on tuntud tõsasi. Sest heategewus pole ikkagi muud kui armuannete andmine ja „ketsamine". Toome siin „Russkija Wed." järele kirjelduse, kudas Prantsusmaal sõja ajal wiletsuse wastu wõitlemist erahategewuse hooleks ei jäeta.

Prantsusmaa peab praegu kahte sõda: ühte sakslastega suurtükkide ja sõjawäe abil, teist wiletsuse ja puudusega, mis sõda sünnitanud. Teisest sõjast teatakse mujal õige wähe. Aga ta on oma suuruse kui ka oma põhjusmõtete poolt tähelepanemise wäärt. Et kõik tööjõulised mehed sõjawäeteenistusesse on wõetud, [illegible] osalt kodustes teenistuses ilmajäänud, siis on wäga suur osa perekondadest üleüldse [illegible] osalt ehk koguni ilma. Tarwis on aga [illegible] elada.

Iseäranis terawalt tuntakse sõja tekitatud puudust linnades, kus wabrikud seisawad, kauplused kinni on pandud, kus intensiwne majanduslise elu kolmwerand wõrra seisma on jäänud. Siin ei ole ainult „teenijad" ära läinud, siin on üleüldse raske kellelgi teenistust leida. Siin on nüüd ülesanne tekkinud: kõigile neile ülewalpidamist muretseda, kes tööta wäeteenistusesse [illegible] ja majanduslise elu seisaku tagajärjel puudust kannatawad; ja neid on miljonid. Seda ülesannet täidab riigiwalitsus, omawalitsused, seltskondlised organisatsionid ja erahategewus. Wiletsuse wastu wõitlemisel on Prantsusmaal see iseäradus, et erahategewus siin kõige wiimasel kohal seisab. Siin peab riik ja seltskond oma kohuseks neid, kes sõja läbi majanduslikult kannatawad, toetada. Sõttakutsutu perekonnal on õigus toetust saada ja teda ei tohi mitte juhuslise erahategewuse abi ootama jätta.

On kolme liiki isikud, kes abi tarwitawad: sõttakutsutute perekonnad; sõjalise tegewuse kohalt põgenenud isikud ja tööta inimesed. Sõttakutsutute perekondadele antakse abi raha [illegible] moonaga. Sõttakutsutute naised ja wanemad, kes ka nende toita, saawad 1 fr. 25 santiimi päewas, lapsed 16 aastani — 50 santiimi päewas. Nii saab perekond, kus kolm last kaswawad, kokku kuus 112 franki kuus, s. o. umbes 42 rubla meie rahas. Seda ei ole Prantsuse oludes palju, aga omawalitsused on peaaegu igal pool maksuta söögimajad awanud ja annawad sealt sõttakutsutute perekondadele [illegible] ja [illegible]. Uuema walitsuse määruse järele nad üüriraha [illegible] ja lõpuni maksmata wõiwad jätta. Nii wõib [illegible] perekond 42 rublaga ära elada. „Meie [illegible], kes sõjas eest wõitlewad ja surewad, peawad teadma ja teawad, et riik nende perekondade eest hoolitseb ja et neil perekonna äraolekul kannatada ei tarwitse, kõige wähemalt majanduslikult mitte," nii kirjutas „Temps" walitsuse määrustest rääkides, mis abiraha kohta käiwad. See on ka wõimaluse piirides [illegible]dinud.

Natuke halwem on sõjawäljalt põgenenud elanikkudega. Nende maja ja warandus on häwitatud, perekonnaliikmed sagedaste laiali. Neile on raske korralikult abi anda, nad woolawad juhusliselt siia ja sinna, suurte hulkadena. Neile tuli läbikäigukohtadele toitmisepunktid ja puhkamisepaigad asutada. Bürokratlik prantslane ei ole wäga paenduw juhuslikkude asutuste loomises. Sellepärast peab põgenejatele erahategewus appi tulema. On suurem hulk põgenejaid kuhugile linna kogunud, siis saadetakse nad departemangusid mööda laiali. Departemangud jaotawad neid kogukondade järele. „Wõerastest hoolitsemine ei ole küll kogukondadele armas.

Raske ülesanne on ka tööta inimestele abi andmine.

Prantsusmaal ei ole tööpuuduse wastu kindlustamise seadust makswas ega tööta tööliste registreerimist, sellega puudub igasugune kindel korraldus tööpuuduse wastu wõitlemises. Nüüd oli aga tarwis mingisugust korraldust luua ja see ongi loodud. Tööliste sündikatid on siin oma töö enese peale wõtnud. On iseäralised teadetekorjamise komiteed asutatud, kes majasse käiwad ja perekondade seisukorra üle teateid koguwad. Korjatud teadete põhjal maksawad omawalitsuse asutused tähtsad toiduainete saamiseks ehk ka raha. Walitsus määras tööta töölistele 300 miljoni franki ja seda summat suurendatakse, kui sõda pikale wenib.

Mitteametlikkude wõi eraasutuste hulgas, mis wiletsuse wastu wõitlewad, on kõige tähtsamaks maksuta söögimajad, mida tööliste organisatsionid ülewal peawad. Nende abiandmisel on kõige wähem wormitäitmist, nad annawad igaühte, kellel tõsiselt häda on.

Selle kõige tagajärjel ei ole Prantsusmaal hoolimata majanduslise elu täielikust seisakust nälga ega ole seda ka karta.

Eestimaa kubermangust pärit olewate sõjameeste nimekiri,

kes surma saanud, haawatud wõi teadmata kadunud.

Tallinna maakonnast:

Surma saanud: 17. aug. Jakob Naperk, poissmees, Saue wal.; Hans Allikas naisemees, Saue wal.; Toomas Lindros, poissmees, Wihterpalu w.; 30. aug.: Aleksander Augusti p. Kaufmann, poissmees, Tallinnast.

Uue pinna loomisel.

Riias oli parunite nõupidamine ja seal tuldi otsusele, et praegu pealinna ei ole sünnis saatkonda saata. Waja oleks ennemalt pinda walmistada. Baltimaalt Punase Risti heaks rohkeste raha korjata, mõisatele maks peale panna, wabatahtlikka asutada ja kõik kohalikud rahwad nende ettewõtete toetusele üles kutsuda.

Pealinna lehtede sõnumite sisu.

Waielusrikas koosolek.

„Ei ole õige aeg saatkonna saatmiseks," kõneles laialt lugupeetud mõisnik parun X. „Ma ütlen — niipea kui pea ukse wahelt sisse pistad ja lausud: Meie oleme Baltimaalt, kohe üteldakse: Ah teie, need seal, kes wanu pimedaid ja wigaseid hobuseid kroonule tõid. Ah need, kellest „Now. Wr." kui ime-loomadest kirjutab. Minge aga tagasi! Ma ütlen: nii wõetakse meid wastu, ja siis on meie lugu igaweste lauldud. Ma ütlen: mu herrad, kui need otsad kord hakkawad käest ära libisema, ja kui meie ise neid ei oska hästi hoida, siis nad lähewad. Tehke mis tahate, aeg ei ole sünnis."

„Mis nad siis oma hobustega niisugusid tükka teewad," urises hallihabemega ja tõsine von I. „Ma wiisin oma hobused kõik kohale."

„Ära ütle nii, ära mõista kedagi hukka," peatas teda koosoleku juhataja. „Meie lööme siin enestele wastu rindu ja ütleme — kes wiis siis kõik oma loomad. Wõib olla, sina üksi, aga sul on palju niisugusid wiisisid juures, mis Balti mõisnikule kohased ei ole. Sa istud külamehega jutuajades kaewukünal ja oled isegi ühte talusse sisse läinud ja plekktoobist piima joonud. Ära sina räägi!"

„Aeg ei ole tõepoolest sünnis," tõendas nüüd ka rüütel Z. Ega see hobuste lugu nüüd üksi ole. Kuulake aga weidi ringi. Ega meie tea siin isegi, mis tõsi ja mittetõsi on, kuid kindel see on: Meie tõendus: meie oleme need kõige ustawamad Wene riigi toed, ei ole enam endises raskuses."

„Mis teha?"

„Waja oodata."

„Mida sa ootad" Kui kaua? Ega meil ole tarwis teiste südametes nuuskida. Ainult wanad tüdrukud on need, kes endid ei suuda pidada ja seda awalikult kiitlema lähewad, et nad tahawad Willemile pärja pähe panna, pärja punuda meie maa paluka wartest. Meie ei lähe siin midagi ütlema, kellegi neerudesse ei taha meie waadata, aga kindel on see, paljas ootamine ei aita.

„Mis siis teha?" hüüdsid mitu meest kooris.

„Ma olen selle peale ka mõtelnud ja isegi otsusele tulnud! „Waja paremat pinda luua. Waja näidata, et meie truualamsus iseäranis hoogsalt kaswab."

„See on õige. Waja wiimasel ajal tekkinud mõistetele wastu astuda ja näidata, et usaldatawamat rahwast kogu riigis ei ole kui Balti mõisnikud."

„Kudas on seda pinda wõimalik luua?"

„Üsna lihtsalt — toome ohwrid, rikkalikka ohwrid, nii et see imestust äratab, nii et sellest kõneldakse, nii et see halwad aimamised häwitab."

„Ohwrid!" hüüdsid mitu meest ühest suust.

„Ärge ehmatage. Tuul on meie, wesi on meie, osalt on ju päikesepaistegi alles meie. Meie tõstame nende ainete hinda, wõtame mitmekordselt raha jälle tagasi. Wõib olla, et meile sellest ka jälle tasu antakse, et rahwas ei saa ennast täis juua. Sissetulekuid juba leidub. Pealegi tõmbame rahwa käest raha kokku, müüme lillesid ja lintisid ja esitame sellel wiisil saadud summasid oma ohwritena. Ja ma ütlen: sellel on praegu mõju, see kõik murrab need eelarwamised, mis wiimasel ajal meie kohta on tekkinud. Olete nõus?"

„Oleme, oleme!" wastati kooris.

„Asutame rahwa hulgast wabatahtliste salgad ja ütleme: Näe — meie ei pelga oma warandust ja werd ohwriks toomast. Sellel on weel kõige suurem mõju. Kas sellega olete päri?"

„Oleme, oleme!" wastati koorist.

„Ja kui meie niiwiisi oleme need nooleotsad nüridaks teinud, mis nüüd meie wastu pöördud, siis wõime jälle endist õnnelikku tulewikku loota. Ei tulda siis meile mingisuguseid uuendusi peale suruma, sest — „Baltimaal walitseb alaliselt eeskujuline kord!"

„Annuks taewas, et seegi kord meie lootused täide lähewad," kuuldus lahkudes tõsine õhkamise taoline palwe.

*

Nemad lahkusid oma koosolekult, ja keegi neist ei mõtelnud selle peale, et nüüd jälle neil wõimalik ajalooliselt wildakat wahekorda oma kitsal kodumaal rahwa wastu parandada. Nemad tahawad eraldatud olla, neile ei ole tarwis, et meie kodumaal ükskord ometigi keskajast päritud eesõigused kaoksid, et põhjus kaoks wastastikuseks wihkamiseks. Wabatahtliselt nad rahwale wastu ei astu, rahwas on ju neile alati wõeras olnud, ei taha nad ka nüüd temale lähemale astuda. Nemad oleksid ehk walmis ajutiselt suurigi ainelisi ohwrisid oma seisukoha parandamiseks tooma, kuid nad ei taha karwa wäärtki oma õiguslist seisukorda rahwa wastu muuta. Ja nad näewad ometigi, kui üksi nad on, ja kui eraldatult neid tulewiku määratud uuendused tabada ähwardawad. Nemad on, 700 aasta siinoleku peale waatamata, ikkagi oma kolonisti iseloomu juurde jäänud. J. M.

Haawatud: 17. aug. Johan Rosemägi, naisemees, Jõelehtme wal.: Hans Eimann, naisemees, Raasiku w.: August Bernard, poissmees, Rehatu w.: Jussik Partan, naisemees, Kõnnu w.: Otto Krusta, poissmees; jefreitor Emanuel Selesnow, naisemees, wanem alam-ohwitser Jüri Riismann, poissmees; Martin Kure, naisemees, Rae w.: August Ringel, naisemees, Keilast; Rudolf Jurjew, poissmees, Tallinnast; Jaan Toomingas, naisemees, Kurna w.: Kristjan Kaut, poissmees, Nikolai w.: wanem alam-ohwitser August Loog, naisemees, Wihterpalu w.: noorem alam-ohwitser Anton Melte, naisemees, Rae w.; jefreitor Eduard Kuusmann, poissmees, Anija w.: Jaan Teder, naisemees, Anija w.: Jaan Lodu, naisemees, Tallinnast. 22. aug.: Jüri Pender, poissmees. 28. aug.: Jaan Allan, naisemees: Johan Auk (Aug?), naisemees, Kose Uuemõisast: Hans Parm, naisemees; Johannes Johannese p. Tunel, naisemees, jäi lahinguwäljale. 1. sept.: Jakob Allemann, poissmees. 2. sept.: Hans Hansu p. Tamrõigas, poissmees, Pakri saarelt; Jüri Jaani p. Känt, poissmees, Anija w.: Willem Okopus, poissmees, Kabalast Raikküla w.: Johannes Josepi p. Reekom, poissmees. Lehetult. Riisipere w.: Pawel Sander, naisemees; Peeter Apner, naisemees: Hans Rosias, naisemees; Jakob Weker, naisemees; Markus Mardi p. Parkas, naisemees, Kolga Ablakülast. 4. sept.: Aleksander Otto p. Karrik, naisemees, Hatlust, Risti kihel.: Johannes Iwani p. Arenkweit, naisemees, Kolga Jumidalt: Johannes Augusti p. Krenstren, naisemees.

Teadmata kadunud: 17. aug.: Jaan Ottas, naisemees, Kohila w.: Jaan Melmann, naisemees, Kaplast; Hans Anja (Ruja?), naisemees, Kaplast; Aleksander Liako, naisemees, Jõelehtme w.: Aleksander Tsimmer, naisemees, Kaplast: Jakob Ewerton, poissmees, Sane w.: August Tamsun, poissmees, Rae w.: Gustaw Auper, poissmees, Raasiku w.: Rudolf Adalson, poissmees, Kõnnu w. 2. sept. Anton Lambok, naisemees.

Rakwere maakonnast.

Surma saanud: 17. aug.: Johan Johani p. Glasberg, naisemees, Sellist, Salla w. 18. aug.: Johan Johani p. Glasberg, naisemees, Selja koguk. 4. sept.: Woldemar Mühlhausen, poissmees, Awanduse w. ära surnud: 17. aug.: Johannes Jaani p. Laure, naisemees, Roela w., Roela mõisast: 26. aug.: Johan Komarek, naisemees, Kandlest, Haljala kihelk.

Haawatud: 16.—16. aug.: Wanem alam-ohwitser August Peetri p. Wolkmann-Woldmann, Wohnja w.; 17.aug.: Magnus Jakobi p. Kosjut, naisemees, Rakwere kodanik; Ruben Hansu p. Rand, naisemees, Waka w.: Aleksander Treismund, naisemees, Wao w.: noorem alam-ohwitser Ragnus (?) Sepp, poissmees, Jõhwi w.: Johan Tihu, naisemees; wanem alam ohwitser Gustaw Grünberg, naisemees. 20., 26.—28. aug.: Jaan Ado p. Tamm, naisemees, Paaswere w.: Julius Mihkli p. Teetmann, poissmees, Laarli w.: Johannes Toomase p. Kede, naisemees, Mustjõelt (A. Nepkoll) 26., 27. ja 28. aug.: Johannes Jüri p. Jäger, naisemees, Märtaguse w., Ojorino kül.: noorem alam-ohwitser Woldemar Johani p. Weik, naisemees, Märtaguse w., Atsalani k.; Aleksander Jaani p. Minipas, naisemees, Järwe Toilast; Aleksander Ferdinandi p. Hints, naisemees, Waiwara w., Perjatsilt; Rudolf Hermanni p. Pirt, naisemees, Woosa kül.: August Johani p. Ott, naisemees, Kohtla w.: August Jaani p. Reimann, poissmees: Aleksander Josepi p. Kasko, naisemees, Haapere w.: Johannes Karli p. Pisiu, naisemees, Määri koguk., Simuna kihelk.: Julius Aleksandri p. Juganow, naisemees, Rakwerest: 2. sept.: Gustaw Mihkli p. Robi, naisemees, Uhwi koguk. Wiru-Nigulast: 4. sept.: Johannes Tõnise p. Freidorf, poissmees, Kola kül.

Teadmata kadunud: 17. aug.: Eduard Lagerkü, naisemees Jakobi kihelk.

Paide maakonnast.

Surma saanud: 17. aug.: Jaan Umus, naisemees, Albu w.: 20. aug.: noorem alam-ohwitser Otto Jaani p. Kedr, naisemees, Mäo w.; Theodor Peetri p. Klink, naisemees, Walgma kül., Koeru kihelk. ära surnud: 24. aug.: jefreitor Aleksander Willemi p. Parkmberg, naisemees, Mäo w., Präämalt.

Paide maakonnast.

Haawatud: 17. aug.: Jüri Anderson, poissmees, Mäo w.: Juhan Neumann, naisemees, Weinjärwe w.; 26. aug.: Heinrich Lammer, poissmees: 20., 26.—28. aug.: Jüri Jwani p. Lindrop, naisemees, Peetrwere k.: 26., 27. ja 28. aug.: Aleksander Hindreku p. Grünthal, poissmees, Kuigi w. Koreda kül.: Karl Jegori p. Lepp, poissmees, Esna w.: wanem alam-ohwitser Karl Karli p. Riisin, poissmees, Mäo w. Miripa kül.: Aleksander Karli p. Sienberg, naisemees, Kapu w. Puhmo k.: Julius Madise p. Leinberg, naisemees, Liigwallast; Mihkel Hansu p. Meister, naisemees, Kirna w. Wirika k.: Mihkel Jüri p. Allik, naisemees, Kirna w.; 2. sept.: Eduard Jüri p. Meigalch, poissmees, Lehtsest: 4. sept.: Jaan Jüri p. Wiigand, naisemees, Särewere w.

Haapsalu maakonnast:

Surma saanud: 7. aug.: Wilhelm Jaani p. Welterberg, poissmees, Pantsalu w.; 2. sept.: wanem alam-ohwitser Priidu Joosepi p. Kruusmägi, naisemees, Keina w. Kaasiku k.

Haawatud: 13. aug.: wanem alam-ohwitser Jwan Kuura, naisemees; husar Mihail Soosaar, poissmees; 17. aug. Anton Melis, naisemees, Martna w.; jefreitor Jaan Mandel, naisemees, Luiste w.; Tõnis Aasu, poissmees, Wigala w.; Hans Tomberg, naisemees, Konnwerest Märjamaalt; Juhan Palmann, naisemees, Weltsa w.; 30. aug.: Karl Jakobi p. Reemann, poissmees, Piirsalust; 2. sept.: Mihkel Mihkli p. Jõgi, poissmees, Emaste w.; Mihkel Miks, poissmees, Masju w.; noorem alam-ohwitser Aleksander Hendriku p. Kuusik, poissmees, Haapsalust; Mihkel Mihkli p. Panöler, naisemees, Piirsalust.

Teadmata kadunud: 17. aug.: Aleksander Kuskur, naisemees; 26. aug.: Tislerunsa, poissmees.

Teadmata maakonnast:

Haawatud: 22. aug.: noorem alam-ohwitser Wiht (?) Reider, naisemees; 31. aug.: Jüri Sildt, naisemees.

Sakslaste maaomandamise lõpetamine.

Lugejad juba teawad, et sakslaste maaomandamise lõpetamise eelnõu walmistusel on. „Golos Moskwõ" ütleb, et sellel seaduse eelnõul määratu tähtsad tagajärjed on.

Sakslaste maaomandamisel Wenemaal on oma terwe ajalugu. Wenemaa sisemine politika on terwelt sakslaste mõju all olnud, kuna selle juures ikka seda on nõhtud, et sakslased põllutööd töötawad ja Wene rahwa kultura peale edendawat mõju awaldawad. Selles mõttes waadati alati sakslaste kui kooliõpetajate ja kulturakandjate peale ja neile ei keelatud mingisuguseid kergendust. Nõnda waatas sakslaste peale walitsus, nii ka seltskond. Sakslane oli suurtsoo kaswataja, sakslane mõisa ja wabriku walitseja — see on igaühele teada. Oli alles hiljuti see arwamine maksew, et wenelane ilma sakslaseta sammugi edasi ei saa. Sakslaste sisserändamise laine kestis edasi igasugustele eluala dele ja nad töötasid alaliselt Saksa mõju tõstmiseks kaasa.

Sõda awas wenelastel silmad ja näitas sakslaste asumise hädaohtlikkust, millest ainult sellel teel wõib wabaneda, kui sakslastele maaomandamine tulewikus ära keelatakse.

Kui wanade Saksa asunikkude peale, kes enne 1871. aastat maad on omandanud, wõib nii kui tõsiste Wene alamate peale waadata, kes olgugi et nad oma keele on alal hoidnud, igatahes igasugused sidemed Saksa riigiga on katkestanud, siis ei wõi, arwab „Golos Moskwõ" uuemate asunikkude kohta niisugune waade maksew olla. Iseäranis kaugeltki mitte nende asunikkude kohta, mis peale selle kui Saksamaa kahe riigi kodanikuks olemise seaduse wälja andis, on Wenemaale asunud. See liik asunikka, olgugi et nad Wenemaa alamaks astunud, on igatahes Wenemaal nõnda ütelda saksastamise eelwäeks ja nendega tuleb igatahes mida warem seda parem lõpp teha.

Peab tunnistama, et sakslaste maaomandamise kardetawus juba ennemalt awalikuks tuli. Nagu teada walmistati 1910. aastal seaduse-eelnõu, mille eesmärk oli mõnedes piiriäärsetes kubermangudes sakslaste maaomandamise õigust piirata. Kuid see seaduse-eelnõu ei suutnud seaduseks tõusta. Kui sellel ajal see seaduse-eelnõu ei suutnud jõusse pääseda, siis ei peaks nüüd ta wastu midagi olema, ütleb „Golos Moskwõ". Tähendatud leht paneb oma poolt ette, et sakslaste maaomandamise lõpetamine ei peaks mitte 25 kubermangus läbi wiidama, waid kogu Europa ja Aasia Wenemaal maksma pandama. Kui riigi julgeoleku mõttes piiriäärsetel sakslaste maaomandamine sugugi soowitaw ei ole, siis on niisama mitte soowitaw kogu riigis.

Ka on pikk aeg ära näidanud, jutustab ülemal tähendatud leht, et sakslased põllutöö tõstmiseks ei ole mõju awaldanud.

Kirjad kodumaalt.

I. Kuusalust. Ajumäratsemisest. Wiimasel ajal on rahwa seas asunikkumist märgata. Iseäranis Jägala wallas, ja sealt alatab ka teistesse waldadesse. Selleks käib üks salkkond märatsejaid Maja tatasis, kes nüüd sõja aega oma kaiaks tarwitawad. Seit kuta nattis wõib praegusel ajal kergeste ra heidutoda. Palwe tundidel kirmutatakse „pärin tulega" ja wiimase päewa tulekuga, mille märgid alati selged olla. Tunni hakatusel läheb kõik waikselt aga lõpp läheb kord-korralt waljumaks; wiimaks lamatakse „Aenwalikud" ilmakillukest ja hakatakse lõtingu soomuse laulusid laulma ja kisendama. Mitmed naisterahwad jääwad peale seda päris nõdraks, lardawad, heidawad enesest töö tegemise hoopis kõrwale jne. Üks niisugune õhtu peeti 27. okt. Waikna wallas S. talus. Kas ei wõiks walitsus siin wahele astuda ja niisugustele märatsejatele tõkkeid teha.

•

Sindist. Annetus sõjameeste heaks. Oktobrikuu algul panid Sindi wabriku töölised eneste wahel mõnikümmend rubla kokku, mille eest wõitluse rinnal olewate Sindi wabriku tööliste nimele 12 pakki saadeti. Saadeti 465 pakki tubakat, paberossid, tikkusid, kirjutusepaberit ja pliiatsisi. Peale selle saadeti weel muud soldatile tarwisminewaid asjasid. Nagu kuulda, olla mõned pakid juba kohale jõudnud ja saajate poolt suure rõõmuga wastu wõetud.

25. oktoobril pani Sindi „Sõpruse" selts pidu-õhtu teime, mille puhtast ülejäägist Sindi wabriku, wõitluse rinnal olewatele töölistele, soldati elus tarwisminewaid asju tahetakse muretseda. Pidust osawõtmine oli Sindi kohta harulduselt rohke, peasetähed müüdi wiimaseni ära. Ühes peitahtliku trahwide ja liidukirjade sipuleste müügiga tuli raha 179 rubla 47 kop. sisse.

•

Mat. Pärnust. Kaks tulekahju. 30. okt. õhtul pääsis kohalikus Schwarzi ja Co. tikuwabriku teemiores ruumides tuli lahti; et aga tule kustutamise abinõud warakult tarwitusele wõeti, siis ei saanud tuli suuremat kahju sünnitada.

Lõsel wastu 31. okt. hakkasid tulekahju kellad jällegi lööma. Seekord hakkas Elisabethi uul. olew Sikumo kahekordne puumaja põlema. Et tulekahju öösel juhtus, millal kustutamise abinõusid mitte nii kergeste kohale ei saa toimetada, siis põles maja maani maha. Maja kui ka majaomaniku kraam oli tulekahju wastu kinnitatud, kuna aga üürniku kraam, mis ära põles kinnitamata oli. Peale selle jäi üürnikul weel 25 rubla raha tulde.

— Waldhof seismas. Kohalik puupapiwabrik Waldhof, mis senini sütepuudusel ainult $^1/_3$ tööjõuga töötas, on töölistele teada andnud, et nad lõpuarwed kätte saawad, ja et wabrik lähemal ajal lõpulikult seisma jääb.

— Pärnu kawatsetakse „maakonna haigemaja" asutada, mida Pärnu maakonna kihelkondade ja Pärnu linna elanikud ühiselt ülewal peaksid. Palwekiri tähendatud haigemaja asutamiseks on juba ülemusele ära saadetud, nõnda et haigemaja juba lähemas tulewikus awada mõeldakse.

•

Wõhmast. Alkoholi allika sulgumine. Wõhma alewik asub Pärnu-Tallinna juurdeweo-raudtee liinil, Wiljandi-Tallinna ja Põltsamaa maanteede sõlme peal. Wõhma on juba ammust ajast tähtsamaks rahwa kokkukäimise punktiks; siin asub terwe rida kauplusi, hobuse-postijaam ja postkontor. Kuid et siin monopol ja kõrts ka senini aset wõtsid, siis ei läinud pea ühtegi nädalat muidu mööda, kui rusikate-, kiwide- pudelitega sõda ei oleks peetud. Siin on ka mõned seltsid ja ühisused. Need wõiksid edukalt töötada, aga et siin seda wa' „märjukest" õige ohtraste saadawal oli, siis on nad seniajani sellessamas mõttes ja sammus töötanud, nagu „Pauawere" tuletõrjujadki. Mitte üks kord ei ole ümberkaudsed elanikud ülemuse poole palwega pööranud, et need häda- ja wiletsuse allikad — kõrts ja monopol — Wõhmast ära saaks kaotatud, kuid asjata. Weeres jälle üks aasta ajamerde... Jälle sai kõo wallawolikogu poolt tänawu sügise algul monopol ja kõrts Wõhma alewikust ära ütelud... Ja nüüd on see palwe täitmist leidnud! 30. ja 31. okt. s. a. sai Wõhma monopolis wiin sisse pakitud ja Pärnu saadetud. Nüüd wõib Wõhma waimisselt elama hakata. Waldade walikogud! Saatke palweid ülemusele kõrtside ja wiinapoodide sulgumise üle, — nad leiawad täitmist!

Wõhmalane

•

Tuhalaanelt. Korjandus sõjameeste heaks. Tuhalaane kihelkonna Hoolekandjaselts pani oma kihelkonna piirides peitahtlikkude annete korjamise sõjameestele soojade riiete soetamiseks toime, milleks 28 raamatu ümber wälja anti. Peab tunnistama, et Tuhalaane rahwas sellele korjandusele õige soojalt wastu tuli ja helde käega annetas. Ühe nädalise korjamise järele tuli ligi 150 lambanahka, mõned poolkasukad ja soojad westid, umbes niisama palju kindapaarisid ja sukke kokku. Et aga nahad sõjawäljale saatmiseks ei kõlba, siis tulewad jälle kohalikud rätsepad ja kihelkonna ärksamad neiud Karskuse-kuratoriumi theemajasse kokku kasukaid ümblema. Ülendaw oli pilt, mida 21. okt. theemajas näha wõis: kooliõpetajannad, kooliõpetajad, kõstrid, preester ja suur hulk prauasid, ning neiusid töötasid suure hoolega kasukate walmistamise kallal ja lõikide suust kostis waimustaw Eesti laul, mis kuulajale, ning möödasõitjale täitsa hea mulje järele jättis. Nüüd on korjamine jälle edenenud ja peagi loodetakse kasukate walmistamisega lõpule saawat. Kõik need korjatud ja walmistatud soojad riided: 100 kasuka westi, üle 200 paari sokkisid ja kindaid, ning mitmesugust muud kraami, mida korjatud raha eest muretsetakse, nagu: pakike theed, tubakat, seepi igale soldatile, kawatsetakse otse teed sõjawäljale läkitada, neisse polkudesse, kus rohkem meie Eesti wennad wõitlewad.

Wiw.

•

—or— Hagerist. Seltskonnategelase surm. 3. oktobril suri agar seltskonnategelane Mihkel Martinson 38-eluaastas ära. Ära Martinson oli oma hariduse Soomes põllutöökoolis saanud. Pikemat aega elas ta sise-Wenemaal, kust ta oma kodu walda Kohilasse tuli ja wanemate aluse elama asus, kus ta nüüd aga nii noores eas suri. Kurnaw tiisikus lõpetas ta elu. Kadunu wõttis seltskondlisest elust ja tegewusest agaralt osa ja seisis ka walla ametis. Kahel riigiwolikogu walimisel oli ta kubermangu walimise koosolekul walijaks meheks. Politiliste waadete poolest hoidis ta rahwawabaduse erakonna poole. Rahu ta põrmule!

•

nn. Amblast. Usuhullustamine ja ampsimine wõtab maad. Ambla kihelkond on lendlehtedega üle ujutatud, mida arwatawaste nõni usuhullustaja laiali laotanud. Palju nendest lendlehtedest on ära korjatud, aga uusi ilmub ikka jälle. Lendlehed sisaldawad eneses usulist jonnimist, mis rahwa seas asjata ärewust sünnitab. Küll oleks soowitaw, et sarnaste lendlehtede laialilaotajad seaduslikku karistuse alla langeksid ja sellega nende halwale teole ots peale tuleks.

•

rm. Kuusalust. Arsti puudus annab ennast Kuusalus terawalt tunda. Sest Kuusalus ei ole praegu ühtegi arsti, olgugi, et mõnikord siin koguni paar arsti korraga töötasid. Aga haigusi ja tõbesid on praegu palju ja nii mitugi noort elu on arstiabipuuduse pärast enneaegu musta mulla alla warisenud. Kui siin omal ajal Dr. Saul töötas, siis alles wiimane ikka, et ta mitte talupoegade waid mõisnikkude arst on, sest mõisnikud maksnud talle palka ja pidanud teda ülewal. Kui lugu nii, siis: miks ei ostu meie suurmaaomanikud nüüd selleks sammusid, et Kuusaluse wiibimata arst ametisse saaks seatud. Nüütelkond wõtab ju iga aasta rahwa terwishoiu peale suuri summasid sisse, ilma et ta kellegile teataks, kuhu ja kudas neid summasid kulutatakse. Sellesama rüütelkonna kohus oleks nüüd ka neisse paikadesse, kus arstid puuduwad, uusi arstisi ametisse panna. Kuusalust, näituseks, on wõimata haigega Tallinna arsti juurde sõita, ehk Tallinnast arsti haige juurde koju lasta tulla.

•

o. Wändrast. Haawatud sõjameeste laatsareti ruumideks on kurttummade kooli endised ruumid sisse seatud. Kohalik kogudus kawatseb oma poolt kuni 20 woodit haawatud sõjameeste põetamiseks korraldada. Alewikus on ka automobil, millega haawatuid Käru-Lauri kitsaroopalise raudtee jaamast siia ära wõib tuua. Koguduses korjatakse igasuguseid laatsareti tarwisminewaid asju, nagu riide kraami, toiduaineid j. m. Koguduse õpetaja majasse käidakse iga neljapäewa õhtul kokku sõjameeste pesu ja ka muid riideid õmblemas. Wäga mitmesuguseid annetusi ülemalnimetatud otstarbeks on launis rohkeste kokku tulnud ja loodakse iga päew rohkeste lisa weel juurde.

•

Leesi poolsaarelt (Kuusalu kihelkonnast). Rahwa sõjaaegne meeleolu ja elu. Sõja algul oli kartus ja ärewus suur. Üks teadis ühte, teine teist pajatada. Arawerelised keesid „sõja supis". Nõnda käis ühes siinses külas keegi naisterahwas, mitme lapse ema, mööda talusid „sõjasõnumeid" kuulutamas. Juba olla sakslased Liibawis, juba Tallinnas. Tallinn olla juba tules jne. Ise läkski juba korda kõige lastega oma majast wälja külasse „pelgupaika" otsima. Warsti hakkasid aga ajalehed Wene- ja liidulaste wägede wõitudest teatama. Siis waikis osalt sõja kisa. Ühed uskusid ajalehtede sõnumeid, teised aga ütlesid: „Ega need õigust räägi! Kes ajalehtede sõnumeid nüüd sõja ajal uskuda wõib?" Nüüd aga waibub pikkamööda sõjahirm rahwa seas ja harjutakse ajalehtede sõnumitega ära. Selle tõttu aga kaswab ajalehtede lugejate arw õige suureks. Mitmed, kes weel oma elusajalgi pole ajalehte tellinud, tellisid nüüd kas wõi kuuks ajaks, hinge rahustuseks. Päris ajalehtede lugejad aga suurendasid oma loetawate lehtede arwu. Nõnda käib nüüd mõnel isikul 3 politikalehte. Peale selle paar pikkmalja- ja paar teist kuukirja.

Ühes sõjakäraga läks ka rahwamajandus harilistest roobastest wälja. Poed, iseäranis erakauplused, tõstsid toiduainete hinnad mitmekordseks. Suhkur ja muud toiduained oleti päewpäewalt ikka kõrgemasse hinda. Nõnda wõttis Lokja kaupmees (siit wiisteistkümmend wersta ida pool) neljapuudase rukkijahu koti eest 8 rbl. mõne käest koguni kaksteistkümmend rubla. Seilegi hinna eest andis ta oma tuttawatele ja sõbradele, kuna pärast poole teistele ostjatele ta ei müünudki. Tema järel püüdsid ka Kolga rannapoodnikud teha. Kuid warsti hakkasid kuulujutud liikuma, et „Lokja Altenbrunil üleliigsete jahuhindade pärast on protokoll tehtud ja wastutusele wõetakse". Warsti ilmus ajalehes ka Peeter Suure merekindluse komendandi poolt wäljakuulutatud kaubahindade ülemmäär, mis rahwa ärewust üliikõrgete kaubahindade asjus maha surus. Siis hakkas aeg-ajalt elu ja olu jälle harilistesse roobastesse waibuma.

Kaubatarwitajateühisused püüdsid aga ikka oma eesmärki ja sihti silmas pidada. See on: püüdsid wõimalikult paraja hinna eest oma liikmetele ja ka wõõrastele kauba muretseda. Suurt raskust ja nurinat sünnitas aga liikmete keskel see, et esialgul rukkijahude kättesaamine ühisustel raske oli, mis mitmegi ühisuse liikmemeele mõrudaks tegi. Nõnda näitab asjalugu et ühiselt kauba tellimine hoopis kergem on weel tulusam ja otstarbekohasem aga on kaubatarwitajateühisuse liikmeks olla ja astuda. Nagu sellestki näha, wõib kaubatarwitajateühisus, iseäranis niisugusel raskel ajal, kaupa odawamalt müüa, kui erakauplused. Sellepärast astuge ühisuse liikmeteks, teie, kes seda weel ei ole. Mida rohkem ühisusel liikmeid ja ainelist jõudu — osamaksusid — on, seda tugewamaks kaswab ühisus!

Tallinnast.

Kindluse komendandi uus päewakäsk laewade ja paatide kohta. Kindluse komendandi poolt on uus päewakäsk wälja antud, mille järele igasugustel paatidel ja purjelaewadel keelatud on pimedal ajal kalda ligidale tulla, kuna soldatitele, kes tunni peal ehk walwuel, käsk on antud niisuguste paatide ja laewade peale tuld anda.

Segasõnumid.

Liiwimaa kuberneri lahkumise kohta kuuleb „Tartu Päew.", et see nüüd täieste kindel on. Ühtlasi on kuulda, et Eestimaa kuberner Korostowets Liiwimaa kuberneri kohta mitte wastu ei wõta. Kes Liiwimaale uueks kuberneriks saab, ei olla praegu weel kindel.

Järelepärimine monopolipoodide asjus. Eestimaa waldades, kus kroonuwiinapoed olemas, on wallawalitsused aktsiisiülemuselt ettepaneku saanud, kohe teatada, kas wald soowib, et wiinapood ära peab kaduma wõi alles jääma. Esimesel juhtumisel tuleb sellekohasest wolikogu otsusest ärakiri aktsiisiwalitsusele kätte saata. Mitmed wallad ongi juba wastused ühes wolikogu protokollide ärakirjadega ära saatnud, et nemad wiinapoed ära palumad kaotada. Loodetawaste saawad seda kõik wallad Eestimaal tegema.

Tartu loomaarsti-instituut olla praegu, nagu Tartu Wene leht jutustab, õige kitsikus seisukorras. Uue põhjuskirja maksmapanemine, mis riigiwolikogu poolt läinud istumise järgu lõpul wastu wõetud ja mille järele õpetuse-andjate arwu suurendatakse ning ka õpeasutuse seisukorda parandatakse, on sõja ajapärast edasi lükatud. Sellepärast kawatseb instituudi nõukogu luba paluda õpemaksu ettelugemiste kuulamiste eest, mis praegu ainult 50 rbl. aastas 75 rubla peale kõrgendada, sest et isegi Tartu keskkoolides aastane õpemaks wähemalt 65 rbl. suur on.

Niisugune õpemaksu kõrgendamine suurendaks instituudi aastast sissetulekut 8000 rbl. wõrra. Peale selle kawatsetakse weel instituudi kliinikutesse toodud haigete loomade toitmise-raha kõrgendada, mida praegu näit. iga hobuse pealt ainult 40 kop. päewas wõetakse. Ka rohtude ja haawadeköitmise-materjali kulud siia juurde arwatud.

Ka waimulikkude seminaride õpilasi katsetakse Tartu ülikooli wastu wõtma. Nagu kord teatasime, tegi Tartu ülikooli nõukogu hiljuti ühel healel otsuseks hariduseministrit paluda, et see luba annaks ka waimulikkude seminaride õpilasi üliõpilasteks wastu wõtta. Nagu Tartus ilmuw Wene leht nüüd kuuleb, leidnud see palwe hariduseministeeriumis kõige parema wastukõla ning juba lähemal ajal olla sealt nimetatud küsimuses jaatawat wastust loota.

Soomlaste arw Ameerikas.

Soome lehtede teadete järele on Soomemaalt üleüldse 300,000 inimest Ameerikasse rännanud. Neist on aga 125,000 tagasi tulnud. Okeani taha on 175.000 jäänud. Ku Ameerikasse jäänute lapsed ka arwesse wõtta, siis on seal praegu umbes 300,000 soomlast. Mujale ilmajagudesse peale Ameerika rända wäga wähe soomlasi. Kõige enam on wälja rändanud 1909. a., nimelt 19,144 inimest. Järgmisel aastal rändas 19.007 inimest wälja, 1911. aastal 9,372 inimest ja 1912. aastal 10,724 inimest.

Waenuliste riikide alamate tagakiusamine Saksamaal.

Saksamaal algasid waenuliste riikide alamate tagakiusamised, kirjutab „Kiiewskaja Mõsl'i" Kopenhageni kirjasaatja. Kõik 17 kuni 55 aasta wanused Inglise alamad on Ruhlebenisse Berlini lähedale, laagrisse asetatud. Ainult haigetele anti luba kuni terwekssaamiseni Berlini jääda. Berlinis on 750 inglast kinni wõetud, Hamburgis 240, Frankfurtis 300, Baieris 140 ja Dresdenis 80. Kinniwõetutel lubati kõik asjad kaasa wõtta, kuid keelati inglastele ära neid waatamas käia. Kinniwõetute hulgas on rohkeste kõrgema seltskonna liikmeid. Kõikide kinniwõetute kohta on seisuse peale waatamata ühesugune walju kord maksew.

Nagu Saksa walitsus ametlikult teatab, olewat need abinõud kättemaksmiseks tarwitusele wõetud, sest et Inglismaal olewat Saksamaa alamad kinni wõetud. Huwitaw on, et Saksa walitsus oma teadaandmises tähendab: rahulikkude elanikkude kinniwõtmine on mõtteta waljus. Muidugi tähendab Saksa walitsus seda Inglismaa kohta. Baieri walitsus tähendab Inglismaal Saksa alamate kinniwõtmise kohta, et niisugune abinõu ennemäärtuse auga kokku ei käi, kuid wõtab ise suure õigeduse käik Inglise alamad kinni.

Samasugused waljud abinõud on ka Prantsuse, Wene ja Belgia alamate wastu tarwitusele wõetud. Igaüks neist peab kaks korda päewas awalt politsei näitamas käima. Nad ei tohi oma korterist õhtu kella 8 kuni hommiku kella 7 lahkuda.

Sarnane toores sõjakäik waenuliste riikide alamate wastu on rahwusliste märatsemise tagajärg, millest kõik Saksa ajalehed, ainult sotsialistlised wälja arwatud, suure agarusega osa on wõtnud. Näituseks nõuab „Berliner Tageblatt", et waenuliste riikide alamaid, iseäranis aga inglasi, wõimalikult alandada ja mõnitada tuleks. Keegi Baieri major teeb samas lehes ettepaneku, et inglasi ühes neegritega, suawidega ja turkoodega kinni peetaks ja et inglasi tuleks prantsusmaalaste soldatite järelwalwuse alla wiiada.

Lewiziis korjati märgukirjale allkirjasid, mis walitsusele saadeti ja milles paluti, et inglasi uuema surwe all tuleks kinni pidada. Mõne linna joostul korjati märgukirjale mitutuhat allkirja. Muncheni linnawalitsus pööras samasuguse märgukirjaga walitsuse poole.

Et walju tsensur maksew, siis wõib „Vorwärts" ainult tagasihoidlikul toonil sarnase rahwusliste märatsemise tähtsust wastu protesteerida.

Prantslaste laskekraawides.

Idüllilise meeleolupildi annab ühe Prantsuse ohwitseri kiri, mille „Russk. Wedom." awaldab: „Minu soldatid," kirjutab ohwitser, „on eneste midagi sauna sarnast sisse seadnud, kus terwe rood hommikul sooja duschi wõib saada. Kindralid, kes meid waatamas kaiwad, imestawad wäga, kui mõnikaste me endid sisse oleme seadnud. Peale habemeajamisetoa on meil ka oma variété-teater. Soldatite seas leidus keegi kunstnik, kes õpetatud koeraga etendusi annab. Mõnikord jooksewad waenlase ja meie laskekraawide wahelt metsloomad läbi ja siis tuleb naljakaid wahejuhtumisi ette. Nii wõtsid prantslased ja sakslased kord ühe jänese rittule alla. Jänes kaotas elu. Arwati, et selle jahisaagi pärast nüüd kibe wõitlus tuleb, aga ei: sakslaste poolt hüüti korraga: „tubakas! tubakas!" Waikimine jäeti seisma. Üks Prantsuse soldat wõttis jänese ja pani selle asemele paki tubakat, mille Saksa soldat kohe oma laskekraawidesse wiis. Silmapilk hiljem aga ei tohtinud enam keegi pead laskekraawist wälja pista. Mõnikord panakse ajawiiteks märkilaskmine toime: prantslased tõstawad oma mütsid püssitikkude otsas üles ja kohe ansatakse sakslaste poolt tuleandmine. Kui kuul märki ei tabanud, siis annawad prantslased sellest mingisuguse märgiga teada.

Peale selle on selles suures rahwastewõitluses weel üks huwitaw ajawiide moodis. See on oma moodi diplomatiliste märgukirjade wahetamine, mis selle poolest iseäranis huwitaw on, et ka tuntud Saksa luuletaja Richard Dehmel, kes wabatahtlisena sõdib, osa wõtab. Ühel ilusal päewal leidsid prantslased kusagilt puu külgest prantsuskeelse proklamatsioni, mis allkirja: „Dehmel, Saksa luuletaja" kandis. Proklamatsioni kirjutaja seletas, et sakslased nii kui nii ikka wõidawad, sellepärast tulgu prantslased sellele asemel, et näiga surra, parem walgete lippudega Saksa joosiukraawidesse, kus neid lahkelt wastu wõetakse. Prantslased wastasid selle peale saksakeelse proklamatsioniga, milles nad kinnitasid, et nemad rahwaste õnne ja wabaduse eest wõitlewad ja ainult Saksa „Kaiseri" ära tarwa tahawad, et ka Saksa rahwas wõiks õnnelikuks saada.

Oma proklamatsionile lisasid prantslased pika sõjakaardi juurde ja kutsuid sakslast oma juurde lõunale. Sakslased jätsid muidugi nimemata ja wastasid oma poolt uue proklamatsioniga mis niisuguste sõnadega algas: „Austatud kaaswõitlejad waenuliselt poolt!" Proklamatsioni alla oli kirjutatud: „Prantsusmaad südamest kahetseja Dehmel". Sellega lõppesid diplomatlised läbirääkimised ja tõsine töö wõeti jälle käsile.

•

Serbia.

Serbia wägede taganemine on Wene diplomatilistes ringkondades rasket mõju awaldanud. Seal teatakse, et see wäike kangelasmeelne riik, kes kahest wiimasest sõjast weel ei ole toibuda jõudnud, Austria-Saksa wägedele mõjuwalt wastu panna ei suuda. Ja sellepärast kardetakse, et Serbiat Belgia saatus ähwardab.

Et seda ära hoida, selleks peetawat, nagu „Petrogr. Kurj." kuuleb, Bulgariaga, Greekamaaga ja Rumeeniaga läbirääkimisi. Bulgaria olla walmis Serbiat aitama, kui teda lubatakse Makedoniat wiibimatalt oma alla wõtta. Serblased aga ei tahtwat seda lubada, kartes, et Bulgaria küll Makedonia wõtab, aga abi ei anna. Loodetakse, et uus Wene Serbia saadik würst Trubetskoi, kes lähemail päewil Belgradi jõuab, kokkuleppimiseks pinda oskab luua.

„Meie Mats“ ja „Tallinna Kaja“

12. sõjanummer on ilmunud huwitawa sisu ja piltidega. Ladu Ploompuu raamatukaupl.

Puid müüakse

odawa hinnaga. Schmetskes nr. 7. Ka weetakse suwitusmajadesse koju kätte.

Narwa.

„Wäike kompwekiplika“. Täna õhtul tuleb „Wõitlejas“ hr. A. Meermanni juhatusel Paul Gavault'i 4-waatuseline lustmäng „Wäike kompwekiplika“ etendusele. See tükk on Tartu „Wanemuise“ näitelawa poolt, M. Koikas'e tõlkes alles käesolewa aasta kewadel ka Eesti näitelawa jaoks toimetatud.

Eesti näitelawa on seni ikka ja alati paremate lõbumängude järele tarwidust tundnud. Meie oma kirjanikkude sulest on kõlbulikka lustmängusid wõrdlemisi wähe ilmunud, kuna aga wõeraste autorite toodeid peaaegu ilma mingi järjekindluse ja walikuta Eesti keelde on wõetud. Alles Tartu „Wanemuise“ näitelawa on wäljamaa näitekirjanikka meile teatud walikuga esitanud ja püüab selle juures põhjusmõtte järel käia, et kui juba laenata, siis seda Eesti näitelawalisi tingimisi ja olude kohasust silmas pidades teha.

Paul Gavault'i „Wäike kompwekiplika“ wastik on enamwähem dunestanud. Sellest hoolimata, et see tükk nelja waatuseline on, mis lõbumängu kohta wast liig näib olewat, pakub ta siiski algusest lõpuni huwitust ja wõib pealtwaatajat pinewil hoida. Kuid ainult ühel tingimisel: näitlejatel peab tükk hästi peas ja läbimõeldud olema ning ettekanne kiires tempos sündima.

Näidendi kõwaks küljeks tuleb küll seda pidada, et siin sündmustikud otsitud ja autori poolt kokkulapitud ei ole, waid nad arenewad üksteisest kaunis järjekindlalt wälja. Ka puuduwad tükis magedad sõnad, mis narruliikude kõdistamise peale sihitud. Selle asemel arenewad tükis sündmused iseenesest nii komikaliselt wälja, et seal juures iga sõna iseegi terwet ja tõsist nalja pakub. Siia juurde olub weel mõne tegelase puhas humor, mis tüki mõnusust weel omakorda tõstab. Näidendis tuleb ka huwitawaid stseenesid ette, nii näituseks esimeses waatuses kinnituseseltsi ametniku Paul Normand'i suwemajas, kus wiimane oma parema sõbra Bedorride ja selle „modelli“ Kolettega kaunis intimselt elab ning lõpuks, kui rikka šhokoladiwabriku omaniku tütar Benjamine oma automobili rehwi lõhkemise tagajärjel suwemajasse juhtub, suurte kitsikusesse sattub, pealegi et Paul Normand oma pruudi ja selle isa tulekut ootab. Iseäranis lõbus koht on ka kolmandas waatuses, kui Normand oma mõeldawa äiapapa kontoris töötab ja siin Benjaminega oinaragud sööb.

Üleüldse wõib kindlaste loota, et „Kompwekiplika“ tänasel etendusel waatajatele tõeste magusaks kompwekiks saab ja see tükk igaüht rahuldada suudab.

Lõpuks tähendame weel, et näitemängu-õhtu puhtast sissetulekust 25% sõjameeste perekondade ja 25% Punase Risti heaks läheb. Ka on see wiimane etendus Karskuse seltsi poolt, kuna seltsimaja, nagu teada, sõjawäelisteks otstarbeteks juba lähemal ajal teadmata aja peale ära wõetakse. X.

„Taroni“ selts paneb pühapäewal, 9. nowembril „Wõitlejas“ pidu õhtu toime. Esekawas leiawad aset: Krenholmi segakoori laul hr. M. Friči juhatusel, kleite ja kiilofoni soolod (E. Knube) ja kaks ühejärgulist näitemängu — „Suits ilma tuleta“ ja „Kojatulek“. Esimene neist on hästi peenemaitseline naljatükk, Wene kirjaniku Momontowi toode, kuna teine kurbmängu talurahwa elust kujutab.

Et see pidu „Wõitlejas“ käesolewa hooaja kohta wististe wiimane on, sest et „Wõitleja“ ruumidesse lähemal ajal sõjamehed asetatakse — ja et pidu sissetulek „Taroni“ waeste laste warjupaiga toetamiseks läheb, sellepärast soowitame küll pidust rohkel arwul osa wõtta.

Pidukuulutusies on öeldud, et pidule ka maskedes ilmuda wõib. Maskedes pidule ilmumine keelati aga „Wõitleja“ eestseisuse poolt ära. Selle pärast juhime pidulkulijate tähelepanemist selle peale, et maskedes ilmuda mitte ei lubata. Ed. K.—r.

Tõrw kapsta sees. Hiljuti ostis keegi Juhkentalis Raja uul. elaw majaperemine Petrowskist würtspoest hapukapstaid, mis ta ära praadis. Kapstaid süües tundis ta midagi kõwa asja hammaste all olewat. Järelwaadates selgus, et see kõwa asi inimese jõrme ots ühes küünega oli. Kaupmees, kelle juurest kapstad ostetí, on nähtawaste kapstaid serrides oma jõrme otsa kapsaste sisse jätnud. Juhkentali elaniku ütteluse järele olla praegugi kapstakaupmehe jõrm kinni seotud..

Tapmine. Narowa wallast Kusemkino külast teatatakse telefoni teel, et keegi Narwisja küla elanik J. Stepanow teise nimega Larionow kellegi Kusemkino küla elaniku maha on lasknud. Stepanowil olnud 21 kuuliga browning kaasas. Stepanow tervis Narwas kaupmehe Abramowi juures.

Warastatud hobune kinniwõetud. 1. nowembril said Jaskrebino walla, Kornowo küla elanikud J. Siborow ja J. Prokofjew warastatud hobuse, mille wäärtus 25 r. on, kätte.

Hobuse wargus. Neil päewil warastati Rakwere kreisis Salutaguse wallas J. Preismannil hobune, wanker ja hobuseriistad 398 rbl. 50 kop. wäärtuses ära.

Punase Risti heaks on Rakwere kreisiülema kaudu septembri kuu jooksul 2000 rubla 29 kop. annetatud.

„APOLLO“. Telefon nr. 142. Suurepäraline ja tore eeskawa.

Tore tõmbetükk! 2. seeria. Ajakohane!

PÜHA SÕDA

Tähelepanuväärt-wõitluse üleswõtted Wene, Prantsuse, Inglise ja Saksa sõjast.

Moodsas suwituskohas. „Nordisk“ kunstfilm. Draama suureilma elust 3 j.

Wõerastetoad sisseõitjatele. Tähelepanuwäärt ja terawamõtteline komöödia 3 j.

Wiimased telegrammid.

Wägede kõrge ülemjuhataja staabi teadaandmine.

Petrogradis, 7. nowembril. Sakslased on oma jõud sellepoole sihtinud, et meie seisukohtadest Weikseli wahel läbi murda. Meie pealetungimisel 6. nowembril oli osaline edu. Põhjaõhtu pool Lodsi wõtsime meie Saksa raske suurtüki-batarei ja peale kümne kuulipildujaära ja saime mitusada sõjawangi. Ägedad wõitlused Tšenstohow-Krakowi frondil arenewad eeskujulikult. 4. ja 5. nowembril wõtsime meie kuni 3.000 austrialast wangi. Galitsias wõtsime Wisnitšhi, Gorlitsi, Duklä ja Ujheli linnad oma kätte.

Kaukasia wägede staabi teadaandmine.

Petrogradis, 7. now. 6. nowembril andsid meie laewad Hopu peale tuld, kust türklased mitmete orgude kaudu pealetungimist Taga-Tšhorohimoale korraldasid ja juba edasi tungisid. Laewade suurtükitulega purustati ära sadam, kasarmud, tolliameti hooned ja lastiõhku sõjariistade moonaladu; sadamaladud hakkasid põlema.

Olti-tšhai orus pillati türklased Baru poole.

Erserumi sihis lõi üks meie wäekolonne türklasi Juswerani juures ja ajas nad laiali. Teistes wäeosades tähtsaid wõitlusi ei olnud.

Inglise ametlik teadaandmine.

Londonis, 7. now. Inglise wägi, kes Schat-el-Arabi juures Persia lahe kaldal tegewad on, niiskusid sõe paremal kaldal 9 mail edasi ja trehwasid waenlase 4500-mehelise salgaga kokku, kes 12 suurtükiga kindlustatud seisukohale oli asunud. Inglased wõtsid selle seisukoha energilise wõitluse ja waenlase ägeda wastupanemise järele ära. Waenlane taganes, 2 suurtükki, suur hulk sõjawangisid, sõja- ja toidumoona tagawara ning loomi kaotades. Inglased kaotasid surnutena 3 ohwitseri ja 35 sõdurit ning haawatutena 15 ohwitseri ja 300 soldatit.

Sakslaste kaotused mereäärsel frondi.

Kopenhagenis, 7. now. Londonist saadud teated ütlewad, et sakslased wõitlustes Põhja mere ääriel sõjawäljal üleüldse umbes 200.000 meest on kaotanud.

Italia sotsialistid nõuawad sõda Saksamaaga.

Petrogradis, 7. now. Kopenhagenist tuleb Milanist teade, et Italia sotsialistide ajakirjandus nõudmist awaldab, et Italia Saksamaaga sõdima hakkaks.

NARWA EESTI SELTS.

Mardi laupäewal, pühapäewal 9. nowembril 1914.

Näokatte-pidu

kahe toreda auhinnaga.

Paremate ja algupäralisemate ajakohaste kostümide eest antakse auhinnad seltsis walitud komisjoni ja seltsi eestseisuse otsuse põhjal.

Pidul mängib Sanitar-seltsi orkester hr. E. Knube juh.

Piletihinnad: maskedega 30 kop. ilma masketa: naisterahwad 40 k. ja meesterahwad 60 kop.

Hakatus kell 6 õhtul.

Maskede eestkrambtmine k. 10 õ.

Märkus: Lapsi kui ka lumbewastaseid maskeid pidule ei lasta.

Eestseisus.

EELTEADE:

Kinematograf Skating-Rink teater Miniatür.

Reedel, 14. nowembril huwitaw

Kinematografi- ja miniatüride õhtu

lastel ja täiealistele, mille sissetulek puudustkannatawate algawäerjate perekondade heaks läheb.

Ette astub terwe uuesti kokkuseatud näiteseltskond, muu seas nimetatud pailapsed W. Wasin, Terska ja t.

Etendus lastele k. 2—5, täiealistele k. 1/27—11 õhtul.

Pealetähed on juba eelmüügil: Narwa Eesti Kaupluste Ühisuses, Peetri pl. nr. 2, „Meie Elu“ talituses, „Tulu“ kaupluses Kreenholmis, M. Taukstahli kaupluses Juhkentalis. Lähemalt müürilehtedes.

Narwa Eesti Abiandmise Komitee.

„Wõitlejas“

laupäewal, 8. now. 1914.

wiimane pidu

Mängitakse näitemäng Wanemuise repertuarist.

Wäike kompwekiplika

Lustmäng 4. waatuses. Paul Gavault.

Näitejuht A. Meermann.

Hakatus kell 9 õhtul.

Lõpuks tants pril.

Mängib Sanitar-Seltsi muusikakoor hr. E. Knube juh.

Piletihinnad: 25 kop. kuni 50 kop. Minutt lonsule 35 k. Lähemalt müürilehedel. Eestseisus.

Korter ära anda

suh. Schu'epowi majas. Soowi korral eraide toad köögiga. Järelkida Sawi pael.

Tarwitatakse

tüdrukut, kes hästi Wene keelt räägib. Küsida „Kommerts“ wõõrastemajast.

Juurdelõikamise-ja õmbluse-kursused.

J. Lenow.

Wal. Sasr., 3 liin., nr. 10 krt. 1. Tel. 492—17. Kõige uuema Parisi meetodi järele õpetatakse lõikust aja hea aset kätte. Kursusted õpetamine ka päewal ja õhtul ja õhtud. Kõige uuemate moodi kirjade ja soowide peale. Esitamine kõige parema teated.

Endised õllepoe ruumid,

waga pasjalikud ühes ehk sõõgimaja alla, on täielik köögiga ja wäljaküsida, Wiru uul. Saarmanni maja. Küsida Salla kontorist.

Petrogradi Eesti Noresoo Selts.

Pühapäewal 9. nowembril 1914.

Komedia ja Draama saalis (Моховая ул. 33).

Suur pidu-õhtu

Kontserdi ja näitemänguga.

Hakatus kell 1/26 õhtu. **Lõpuks tants kella 11 õh'u.**

Piletid 40 kop.—1.50 kop. on saada seltsi kantseleis (Садовая у. 80 кв. 26), Äiterin raamatu kaupl. ja m. harili eelmüügi kohades.

Wene ja wäljamaa diplomeeritud õpetajanna W. J. Jekimowi **naisterahwa ametikool** on ainus seesugune õpeasutus Narwas, Juhkentalis Suure Peterburi uul., ajtegi maskas. Nikitini majas teisel korral (raudtee ligidal). Ained on: akademiline kõlblaste aewlaadaw juurdelõikamine, õmblemine ja mitmesugused käsi- ja näputööd. Üksikute ainete wäljaõppimine on 2-hest nädalast peale. Sõjaaja tõttu on õpemaks alandatud. Õpilaste wastuwõtmine kestab edasi igapäew. Õppida wõib terwed päewad, pooled päewad ja tunnide wiisi. Tellimised mitmesuguste naisterahwa riiete ja pesu peale saawad wastuwõetud odawate hindadega. W. J. Jekimow'a juhatab isiklikult õpetust ja tööwäljatöömist. Kui wilunud ametiõpetajanna ja naismeister wastutab nende wäljaõppimise eest, kes tahawad iseseiswust ning oma teadmisi omandada mis annawad harilikku kulude märkis wähendamist, millel on praegusel kallil ajal suur tähtsus. Kool on kildawahaga hinnatud. Kes täie kursuse, ehk üksikud õpeained läbi teeb, saab koolitunnistuse (diplomi). Siseelatud õpilaste jaoks on kooli juures korter.

Kopiil kaupluist ei ole.

Narwa I.-Gilde kaupmehe

A. L. SCHAPIRO

kontor Narwas, Siiteinaja uul. nr. 15. oma m., soowitab nisu ja odrajahu, kliid ja tõist teisa jahu. Hinnad on alandatud. Peale selle tsementi, ehituse lakku ja katusepapi. Tulekindad „Sfinks“ Ostan koda ja metsloomade nahku.

A. J. Pismennôi

kõige suurem matmise büro Narwas.

Äri on asutatud 1894. a.

Juhkentalis, S. Peterburi ja Kiriku uul. nurgal. Telefon nr. 159. Müün walmis puusärkisid ja walmistan tellimise peale kõige odawamatest kuni kõige kallimateni (wärwitud, riidega ületõmmatud, tinkigärätud ja tammepuust.) Raudristid, Mitmesugused surnuwankrid, Marakste korraldamine kõige lihtsamatest kuni kõige toredamateni leinariietes teenritega ja tõrwikutega. Büro juures suur tagawara metall- ja muid pärgasid, lillesid ja muid surnute tarwidusi. Tellimiste täitmine ja hinnad wäljaspool wõistlust. Palume teiste sarnaste büroodega mitte wahetada.

Narwa Jaoskond Akt. Selts W. K. W. „Dejatel“

300.000 rbl. kap.

Lõuna-laja 6, Salla kiriku juures. Wõtab wastu hoiule, wastutustega ja sõlmist müügi peale. Annab laenusid kõikides aktsiate wastu, ostab ja müüb wõlakirju ja wekslid. Wastutab laenude ja juhatab ja kapitali ja summa ja teatud. Kõiki Wenemaale summa kõikide teated. Ees- ja teised wekslitele, laenu ja kõiki kontori. Kaupade ja teised juhtumilises ja makse teatud kõiki. [illegible]

Prosa, hästiasti kaubadega ühes. Wene kui ka mujal annab laenusid.

Wõrsus: 50 aas. ära anda, mille jaoks 6—10 tuh. rbl. kapitali waja läheb ja mis 30 prots. tulu annab. Juhatus teadmisi ei ole tarwis.

8, nom. 1893 a. k. Olevo, [illegible]

Esimene hamba- ja suuhaiguste kliinik. Hermanni uul. Telefon 157.

Wastuwõtmine iga päew kella 9 hom. kuni õhtu 8. õhtu 8-ni walwus.

Naisterahwa näputöö-magasinis

on kõiksugused tööd, hakatud ja hakkamata ja õi fugu wärwilisi niitisi saadawal, ka D. M. C. niiti. Soalsamas mõtakse õppi aid mitmesuguste tingimistega wastu. Juhkentalis, Petrogradi uul., Schulgi majas, teise korra peal, sissekäik parahiukest.

Suur naisterahwa riiete õmbluse- ja lõikuse töötuba

Narwa-Juhkentalis, Schulgi majas nr. 173, Rõsekäik Wene Kiriku uul. Wõetakse tellimist wastu igasugu naisterahwa riiete ja kostümide peale. Tehakse korralikult kõige wiimase moodide järel. **Soalsamas tarwitatakse õpilasi.** Õpetatakse hästi lõikust, õmblust ja igasugu näputöösid. Kiruit lõikust wõib kahe nädalaga ära õppida. Täieliku õppimise lõpetajad saawad tunnistused (diplomid). Soowi korral wõib ka korteril saada. M-me Rosalie Bemm.

MINU UURIMAGASIN

asub nüüd Bolzakow, majas, sissekäik Tšhugunowi kaupluse ja Petrowski apteki wastast, Elektroteatri „Apollo“ kõrwal.

Uute korralikude ruumide tõttu olen mina oma kauplust märksa täiendanud ja soowitan omast rikkalikust wäljawalikust kõiksugu kulid ja kõõke asju, meeste ning naesterahwa uurisid, seinakellasid, ideemuseid. — Loodes et uues kohas wanad kui ka uued ostjad minu kauplust tähelepanemata ei jäta.

Kõige austusega A. Mägi.

A. SÄÄSK'i saapakauplus ja töötuba

Westerwalli ja Pauli uul. nurgal, Leninse m.

Soowitab austatud ostjatele igasugu meeste-, naisterahwa- ja laste saapaid, kingi ja muid jalawarjusid. Kõigite materjalist ja wastupidawalt walmistatud — müüakse ja oma töötoa tööd. Töötoas on alaline tellimiste wastuwõtmine kergemate kui ka weekindlate saabaste peale.

Sain suurel hulgal kalossisid.

Esimene mööbli-kauplus Narwas, ühes mööbli walmistamise töökojaga.

Suur wäljawalik ja ladu walmis mööblid, puhwetkapid, kapid, kummutid, lauad, toolid, wõõrad, peeglid, woodid, matratsid, peapadjad, lastewankrid, manekenid, karniisid, reisikorwid ja summadanid, kiiktoolid. Marmor ja metall pesulauad. Suur ladu wiini toolisid wen. Tonetti ja Woitšhehowi kaubamajadest wabriku hindadega. Tallinna Lutheri wabriku kartonid jne.

Teatan austatud ostjatele, et olen palju uut kaupa juurde saanud. Wõtan tellimisi uute mööblite walmistamise ja wanade parandamise peale wastu.

Austusega **Th. Tomberg.**

Narwas, Peetri platsil.

Kompanija Singeri õmbluse masinaid

müüdakse ainult Kompanii oma magasinides.

Järelmaks 1 rublast peatehakates. **Käsimasinad 25 rublast peatehakates.**

Magasini silt.

Hoidke järeltehtute eest. Magasinid kõigis Wenemaa linnades.

Kiriklikud teated.

Petrogradi Jaani kirikus.

Jumalateenistused pühapäewal 9 nowembril:

Kell 1/210 hom. Eestikeeli armulauaga õp. Walk.

„ 1/26 õhtu Eestikeeli Stockholm.

Kesknädalal 12. nowembril

kell 7 õhtu Eestikeelne piiblitund õp. Walk.

Reedel, 14. nowembril,

Keisri proua sündimisepäewal kell 10 hom. Eestikeeli jumalateenistus õp. Walk.

Ristitud:

Karl Felix Mürson; Walfried Männikoks; Aaron Kotrek; Oskar Amrof; Eleonore Tiib; Otto Reikan.

Laulatatud:

August Wilu ja Anna Katharine Ligo; August Koni ja Hermine Charlotte Lemme.

Kuulutatud:

Ferdinand Cidram wõi Wõidram ja Александра Степанова; Karl August Ert ja Miina Pauline Wene; Василий Евгеньевъ Першинъ ja Rosalie Elisabeth Soo; Henno Rebane ja Прасковья Иванова Ершова; Peeter Treuin ja Julie Alide Lombak; Jaan Margusson wõi Marko ja Alwine Marie Pilt'at, Eduard Andrint ja Александра Алексеева Фролова, Alexander Karl ja Maria Paema; August Johannes Pauserp ja Klara Pauline Ohrol; Johannes Poribonnel ja Марія Разлонова Петрова; Arnold Friedrich Uhlberg ja Albina Judja; Гаврилъ Ильичъ Шароповъ ja Alma Marie Clew; Максимъ Карповъ Дегтярёвъ ja Anna Marie Lauri; Albert Johannes Kalja ja Антонина Петрова Михайлова; Joh. u Jakob Georg Encelli по паспорту Жанъ Жакъ Жорисъ Спельти ja Elisabeth Johanson.

Surnud:

Robert Wok 22 a.; Andrei Sait 1 a. 8 k.; Марія Иванова Шарнова 79 a.; Marie Mardikese 75 a. 4 k.; Jean Wõsk 61 a. 7 k.; Gustaw Miller 60 a.; Kadri Adal 63 a.; Woldemar Eduard Johanson 65 a.

Waltsuse poolt kinnitatud **schofferite kool** Inseneri juhatusel. Eksimise kirelt ära õpetam. Maks õpetuse e.st 85 rbl. **Garash Nagan.**

Jaokaupa maks on wõimalik. Wosnesenski, 3. telef. 527—08.

Üürile anda

wäike ühe toega korter 4 rbl. kuus. Wedingi majas Magasini ja Wareteraja uul. nr. 4/6 tütarlaste Gümnaasiumi lähedal.

Tarwitatakse **tüdrukut** kes hästi süüa walmistada oskab. Walt on h.-a. Peetri alewis Lubinowi majas. Malmi wabriku wastas.

„Wõitlejas“.

Pühapäewal, 9. now. 1914.

Taroni seltsi toimepanekul

Pidu-õhtu

Krenholmi segakoori kaastegewusel hra M. Friči juh.

1. Segakoori laulud.
2. **Kojatulek**—kurbmäng 1 w.
4. Muusikaliside ettekanded hr. E. Knube.
4. **Suits ilma tuleta**—Momontowi nalj 1 j.

Hakatus kell 8 õhtul.

Lõpuks TANTS

kella 12—3 öösel.

Piletihinnad: — 50 kop. — 20 kop. Lonkuse 20 k. **Eestseisus.**

Teatan austatud publikumile, et olen Juhkentalis Petrogradi uul. Palmi m.

Puuwilja kaupluse awanud

Soowitan igasugust puuwilja ja maiusaju, Hollandi juustu 30 kop. nael ja Paula worsti 20, 24 ja 28 kop. nael. Kõige austusega **A. Ewstafjew.**

Wajatas Eesti neiu **õmbleja,** soowib teenistuse kõiks wiisikal neiut. Adr.: Петрогр., Михайловская ул. № 2. кв. 7

Maalt kasewõtnud Eesti neiu soowib kohta üksikule teenijaks ehk toaüdrukuks. Eesti perekonda. Петрогр. В. О. 1 линия № 2, кв. 7.

Kauba kümeriärisse.

Otsitakse ärisjanikka ehk osakse üle heade tingimistega omaniku wanaduse pärast. Petrogradi lähedal. Ст. Тайцы, 6 ж. д. И. Рисовъ.

Pudelid

ostan joodide tehase tarwis Lohwiskaja uul. Leinbaumi m. nr. 4. A. Lamberg.

Õpipoissisid

on tarwis Saar'e lukksepa töökojja, linna haigemaja kõrwal.

Häid kaeru

kuluskaid, kaera-, odra-, rukki- ja nisu jahu müüb paraja hinnaga A. Muldonik omas poeti juures.

Willast lõnga

1 rbl. 20 kop. nael, müüakse Juhali kaupluses, Juhl majas.

Wõtan oma peale

korsinapühkimise töösid

wabrikutes ja eestimajades. Adr. Narwa, 6 uul. A. Meik'a maja nr. 320 kor. 5. Stepan Kutikow.

Äriruumid

wäljaüüriba

Nöödjab õmblusetöökojaks. Juhkentalis Eesti kiriku uul. m. nr. 85.

Pakkimise paberit

(ajalehed)

müüb odawalt Ploompuu raamatukaupl. Juhkentalis.

Maja 16 korteriga müüa linna äärest odawaste. Wabamaad üg: 500 sülda. Петрогр., Лейхтенбергская ул. 19; у дворника.

Müüa ehk rendile anda

on maja Narwas, Petrowskis, Wiiendad uul. Krunt üle 250 ruutsülla suur. Majas on peeruumid kõrsejaoga ja lewalkseemise ahjud. Ligemaid tingimisi teatab W. Simenson, gümnaasiumi wastas, oma majas.

Tarwitatakse

lapsehoidjat

6. uulits Kase maja.

Wõeras, käsitõõwab tagawarawäe naine

Õmbleja

Wõtan igasugused õmblustöid wastu, teen tööd ja korraliselt.—praegusel raske seisukorra tõttu hästi alandatud hinnaga. Palkeid tööle-tulla. Palun waatama tulla. Narwa aguli Сергиевская ул. nr. 5. kr 5.

Dr. L. JAKOBSONN.

606-914 Süfilis, wenerise, naha- ja ingul. närwise, elektriravi (wiimane) õpetaluse. Iga päew 9—11 ja k. 4—9 o. pühapäew k. 10—1 p. **Забалканскій пр. (уг. 3-й ор. д. 31 кв. 6**

Kunsthambad

kõige uuema moodi järele. Wastuw. k. 10—1 ja 5—9 õ. П. С. Красносельская, 12, кв. 4, прот. Введенской. Tallinna, mitm. Europa wabrikute kodade hambaarsti Dr. Bergrendin. Hambaarsti **M. Taam.**

Eestlastele alandatud hindadega

Ämmaemand

M. KOIK

annab naisterahwastele nõu ja abi. Wastuwõtmine kell 3—9 õhtu. Казанская ул. д. 11 кв. 2. Тел. 180—30.

Osaw ämmaemand

Annab lahkeste abi ja nõu igal ajal. Церковная 4-а. кв. 2 уг. Кронверкскаго пер. Pet. pool. Tel. 526—57.

Hambad.

tehtud, lõualuud, parand ambeid, kuld ja portsel. froomid plomb. Undsoomie-hambad lakkuwinmata. **August London.**

Kõnet. igap. kella 9 hom.—10 õht. Столярный пер. № 9 кв. 4. Tel. 661-65

Tripper ja sifilis

igap. 8—1 ja 5—11. Nikolaewskaja 42. Dr. Trof.

Dr. Kroll teine korra Puškin-uul. Newski 79. Kõige uuemad tripper; ja tema järeltõbed, wõi õ. Spiritus, (Süfiliik, ilma wiitmata, lamamata). Kahekorras, üleelektri. Wastuw. 9 — 1 ja 6 — 9 — naistele, 2 — 4, tel. 559 — 71. Arstlike wõmalete kättesaamiseks.

Hambaarst

M. Joelson, Офицерская 8 кв. 18. Sissekäik hoowist. Plombeerimine. Kunstlikud hambad üldiselt ja ilma suulae. **Töölistele poole hinnaga.** Wäljastatud 1 maa walla, wastuwõtmine 5—9, pühapäewal k.ll 10—6. Tööliste alandatud hindadega.

Dr. M. Kraswil

Woskresensk 28 б. Tel. 633—28. Wõrduse (elektriradioterr) 606—914 hambal, tripp. Naistele, eraldi, 10—12 ja 5 1/2—11.

Ämmaemand

annab lahkeste abi ja nõu. Wõib näha kella 12—3 päewal. Петроградъ Крестовскій островъ, Андреевская ул. № 17. кв. 2.

Mr. J. A. Petrow

Haigete wastuwõtmine k. 9 1/2—10 hom., 11 1/2—2 1/2 p., ja 6—9 õhtul. Narwas linna jaos, Wiru (Вирская) uul. Mihailowi majas, nr. 8, kor. 2 (teisel korral).

Ämmaproua

olam, annab abi naestehaigetele, sünnitajatele ja jalahaigetele. Sissekäik nõu Wiru uul., nr. 37, end. Wengeri maja